

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

2

УДК 73/76 (075.2)
ББК 85.1я721
К17

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України
(наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України від 18.06.2012 р. № 718)*

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Ілюстрації та методичні малюнки художників
О. В. Калініченко, В. В. Калініченко

Калініченко, О. В.

К17 Образотворче мистецтво : підруч. для 2 кл. / О. В. Калініченко, В. В. Сергієнко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. — 144 с.

ISBN 978-617-656-140-8

У підручнику, укладеному відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової загальної освіти в галузі «Мистецтво» та відповідної базової навчальної програми «Образотворче мистецтво», подані матеріали, що сприяють посиленню ролі образотворчих мистецтв в особистісному становленні учнів. Ця навчальна книга є концептуальним продовженням системи підручників нового покоління, що стала переможцем у Всеукраїнському конкурсі рукописів підручників для початкової школи. Оригінальність подання матеріалу полягає в тому, що для оптимального художньо-естетичного розвитку молодших школярів зміст підручника побудовано за наскрізним тематичним принципом і з урахуванням варіативності художньо-практичних завдань, які учень самостійно вибирає з кількох запропонованих варіантів, що дає змогу втілити особистісно-розвивальну парадигму освіти.

Для учнів 2-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, учителів початкової школи, методистів, батьків, студентів педагогічних коледжів та вищих навчальних закладів педагогічного спрямування.

УДК 73/76 (075.2)

ББК 85.1я721

© О. В. Калініченко, В. В. Сергієнко, 2012

© Видавничий дім «Освіта», 2012

© Видавничий дім «Освіта»,
художнє оформлення, 2012

ISBN 978-617-656-140-8

ДОРОГИЙ ДРУЖЕ!

Усі мешканці країни Образотворчого мистецтва раді вітати тебе.

Ти вже багато знаєш і вмієш, а тому твоя подорож буде ще цікавішою.

У цьому році ми подорожуватимемо стежинками графіки, живопису та скульптури, а також декоративно-прикладного мистецтва та архітектури.

Разом із чарівницею Гармонією та її друзями — королевою Композицією, принцом Декором та паном Колоритом дізнаємося багато нового і цікавого про те, як розуміти і зображати красу.

Бажаємо тобі нових вражень від незабутніх зустрічей з прекрасним. Натхнення і радості у творчості!

З повагою та надією на взаєморозуміння

Автори

Тема 1

КАЛЕЙДОСКОП ВРАЖЕНЬ

Мешканці чарівної країни Образотворчого мистецтва раді зустрічі з тобою. Разом із чарівницею Гармонією ти знову помандруєш мистецькими стежинками, побачиш чудові художні твори, дізнаєшся багато нового про те, як їх створюють митці, та сам навчишся бачити красу навколишнього світу та зображати її.

Подивись навкруги і ти переконаєшся, що мистецтво присутнє в нашому житті скрізь. Завітаймо спочатку на галявини Графіки та Живопису.

Графічні картини прикрашають кімнати. Ілюстрації допомагають зрозуміти зміст книжок, газет та журналів. Плакати передають різноманітну інформацію.

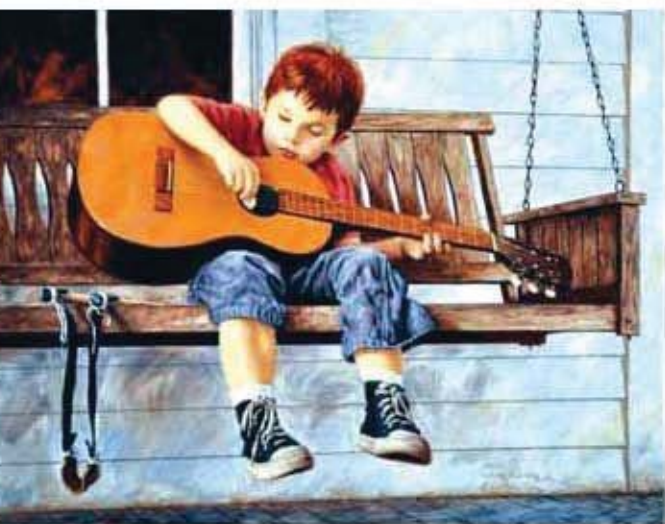

Живописними розписами прикрашають стіни будинків ззовні і всередині. Художники виставляють свої картини у музеях та на виставках. Шанувальники живопису милуються улюбленими композиціями вдома.

Розпізнай твори графіки та живопису серед поданих ілюстрацій.

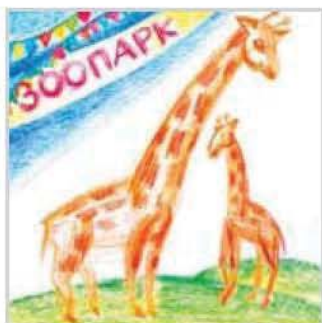
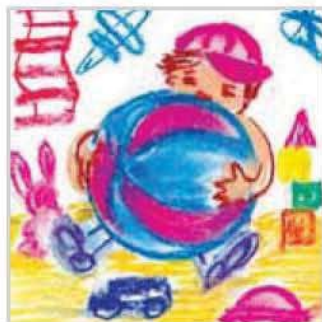
Поглянь, як художники зобразили відпочинок дітей. Пригадай свої враження від літніх канікул.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй те, що подарувало тобі найкращі літні враження. Виконай зображення на квадратному аркуші.

Колективна робота. Разом із учнями класу об'єднайте готові роботи у колективну композицію «Калейдоскоп літніх вражень».

Поради чарівниці Гармонії

Знайди твори графіки та живопису, які оточують тебе у повсякденному житті.

Тема 2

ЛІСОВА ГАЛЯВИНА

Хоча твори графіки зазвичай чорно-білі, проте вони надзвичайно різноманітні. Адже виконуються різними матеріалами — твердими і м'якими.

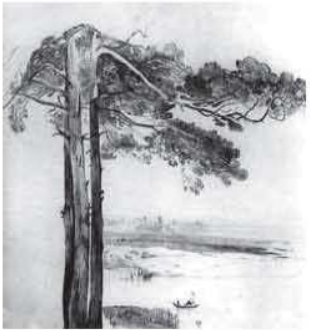
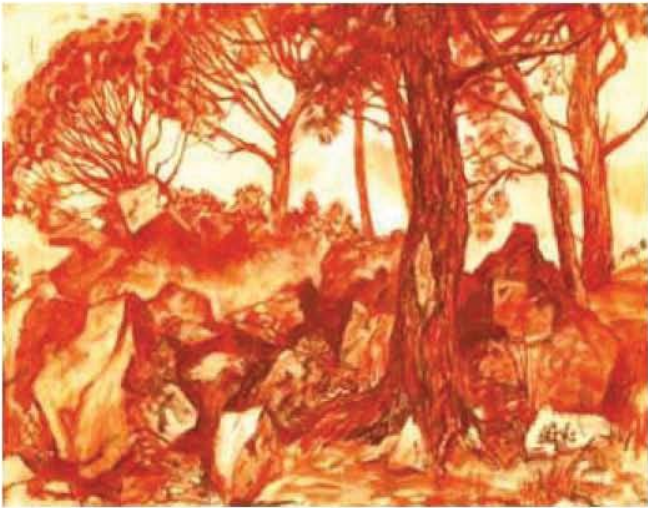
Тверді матеріали — олівці, фломастери, ручки — дають змогу провести чіткі лінії, промалювати деталі. **М'які матеріали** — вугіль, кольорові крейди — допомагають передати м'якість і ніжність зображуваного.

Порівняй, як за допомогою різних графічних матеріалів можна зобразити дерева.

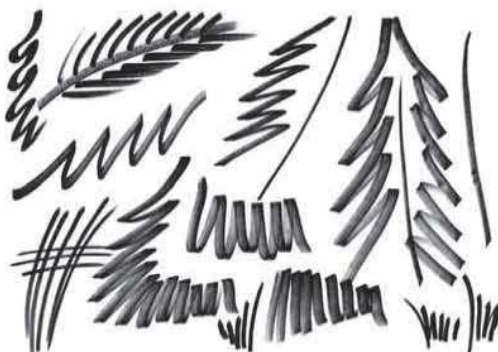
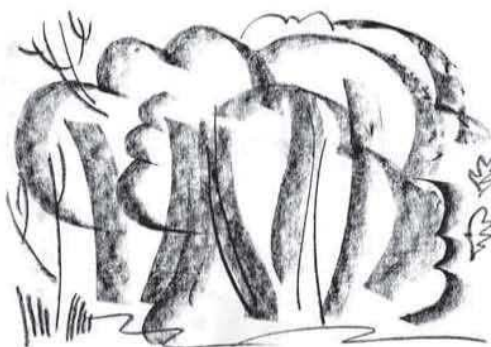

Порівняй зображення лісу, створені майстрами графіки.

Вправа. Спробуй різними матеріалами провести лінії, що допоможуть намалювати гілки і хвою дерева.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй лісову галявину та її господаря — могутнього дуба або господиню — струнку ялину. Виконай зображення на білому чи тонованому папері, застосуй вугіль або фломастер.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Уважно придивляйся до дерев і рослин. Це допоможе тобі їх малювати.

Тема 3

СВЯТО ВРОЖАЮ

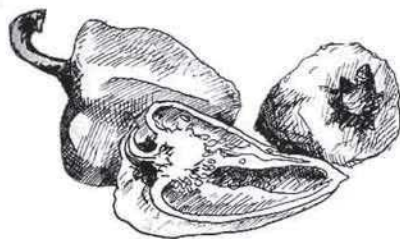
Сьогодні у країні Образотворчого мистецтва — свято врожаю. Художники часто зображають щедрість природи та багатство плодів людської праці.

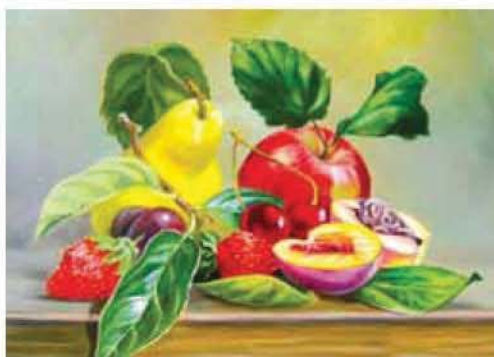
Поглянь, як точно передано особливості форми, кольору овочів і фруктів.

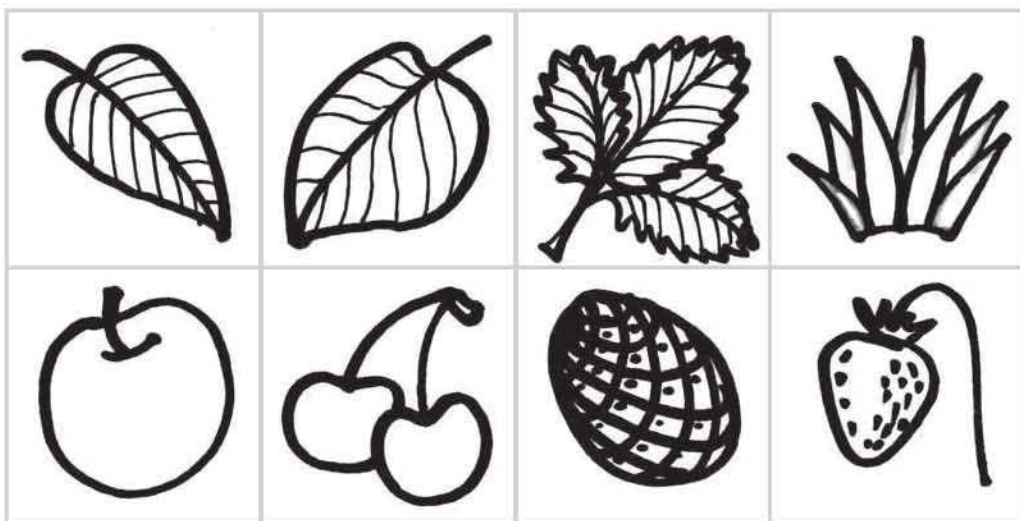

Роздивись, де художникам-графікам у зображенні плодів допомогли їхні помічники — **точка, лінія, штрих, пляма.**

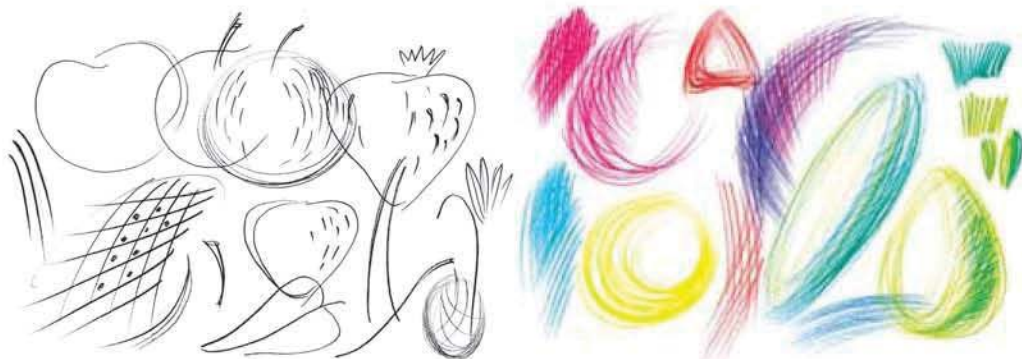

Загадка. Визнач, яким плодам відповідає їхнє листя.

Вправа. Спробуй точками, лініями та штрихами передати форму різних плодів.

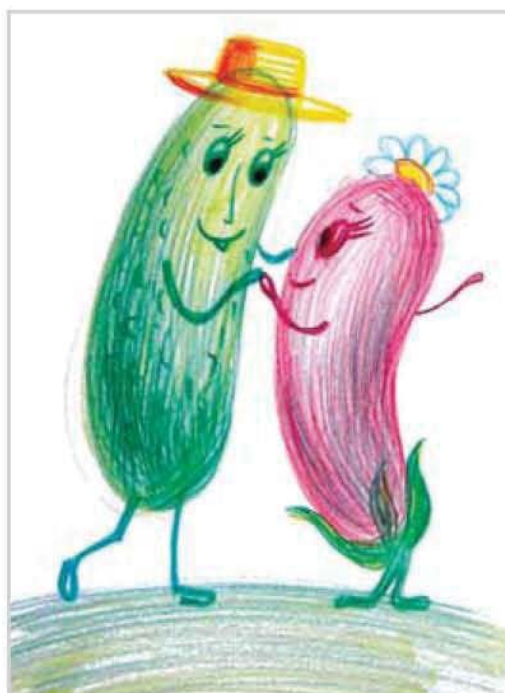
Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй кольоровими олівцями овочі, фрукти, ягоди, які побажаєш. Зобрази їх веселими чоловічками, які розважаються на святі врожаю.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Пригадай казки або пісні про овочі та фрукти. У вільну хвилинку спробуй намалювати ілюстрації до них.

Тема 4

ТАЄМНИЦІ КВІТКОВИХ СИЛУЕТІВ

Мистецька стежинка привела нас на чарівну галявину. Квіти, які ростуть тут, змінюють свій колір упродовж дня. Вдень вони яскраві й різнокольорові. Вночі їх силуети здаються **світлими** в оточенні чорного лісу. А на ранок, навпаки, квіти виглядають темними на тлі вранішнього світлого неба.

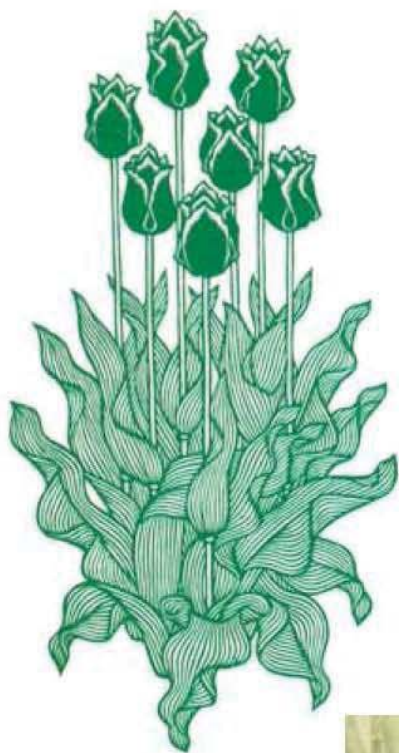
Художники намагаються розгадати таємницю мінливої краси квітів і зображають їхні силуети.

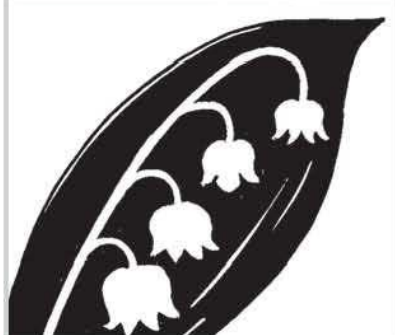
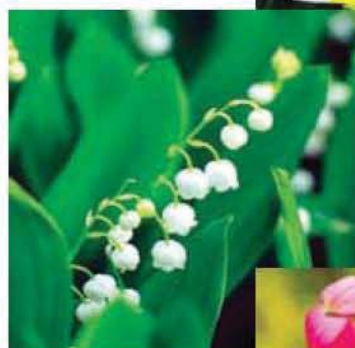
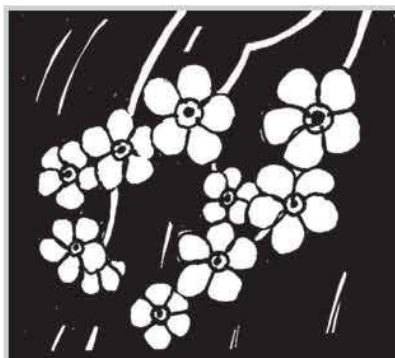

Зверни увагу на те, що у силуетах форма квітів передається спрощено, узагальнено.

Загадка. Знайди силуети квітів, що відповідають зображеним на фотографіях.

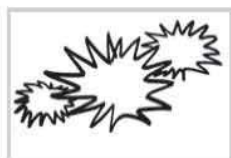

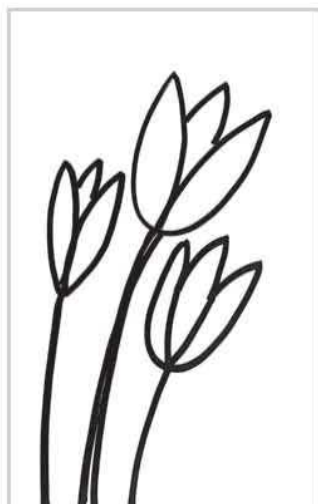
Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй силует улюбленої квітки. Спочатку уважно розглянь та спрости її форму.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Пригадай вірші та пісні про квіти. Спробуй намалювати їхні казкові силуети.

Тема 5

ЧАРІВНА ПАЛІТРА

На мистецькій галєвині Живопису панує **кблїр**. Саме вїн допомагає митцям передавати у своїх творах різнобарв'я довкїлля, точно зображати природні форми й речї, створенї руками людини.

Поглянь, якї сюжети надихнули художників на створення живописних картин.

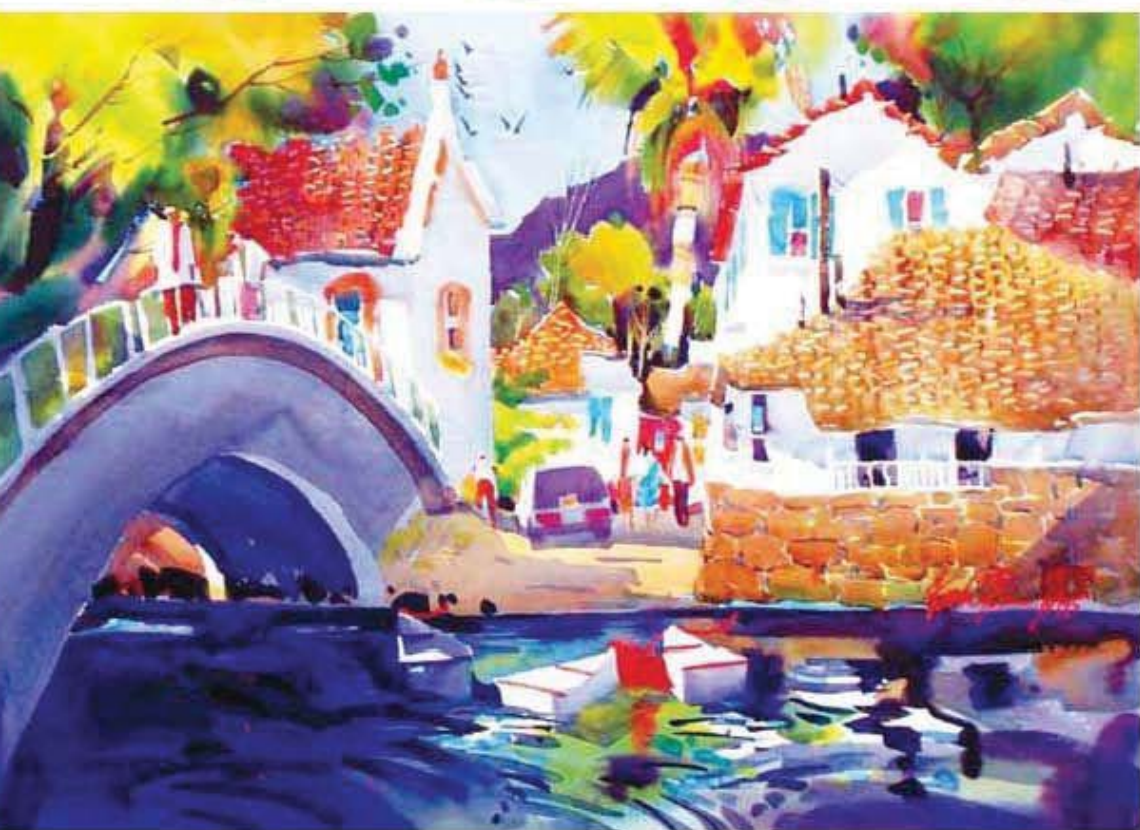

Художники пензлями пишуть картини: олійними фарбами на полотні або акварельними та гуашевими фарбами на папері.

Визнач твір, намальований **аквареллю**.

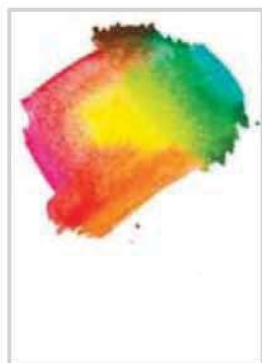
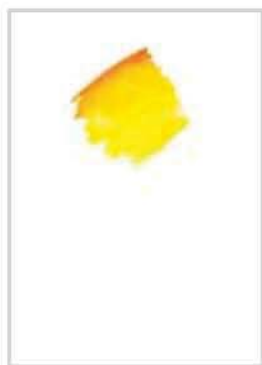
Роздивись картину, виконану акварельними фарбами. Зверни увагу, які різноманітні **відтінки кольорів** дібрав художник, щоб якнайкраще передати зображуване.

Секрети чарівниці Гармонії

Пригадай, як змішуються фарби на палітрі.
Створи на аркуші композицію «Чарівна палітра» з різнокольорових акварельних плям.

Поради чарівниці Гармонії

Придивляйся до різноманітних барв природи, радій красі краєвидів.

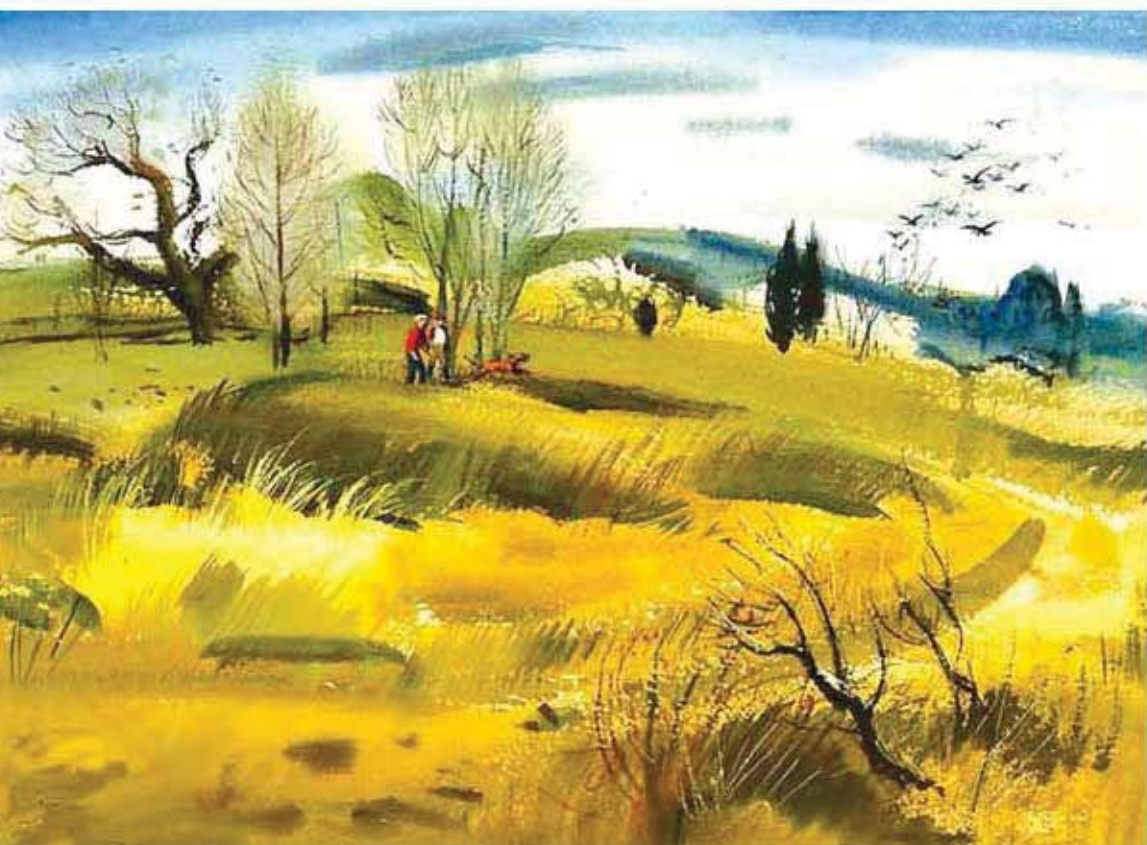
Тема 6

ЖИВОПИСНЕ ЯБЛУКО

Завітаймо до майстерні художника-живописця. Звідки він бере сюжети для своїх картин? Інколи він створює зображення за уваю або з пам'яті.

Часто художник малює те, що бачить перед собою, тобто з **нату́ри**: природу або предмети, людей чи тварин.

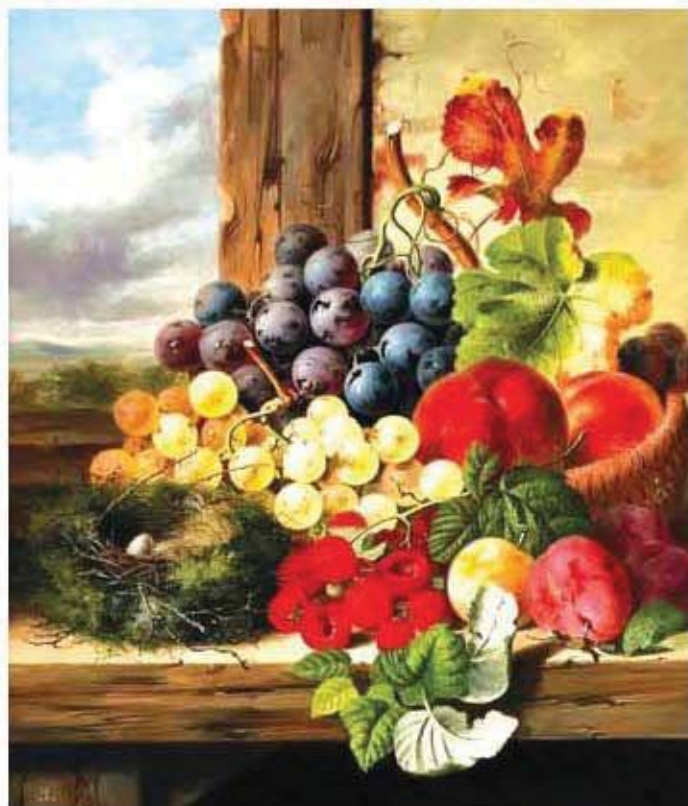
Розглянь картини, написані з натури.

Чи схожі подані зображення на справжні? Що допомагає художнику так правдиво і водночас казково зображати світ?

Яблуко — улюблений фрукт у багатьох народів світу. Воно навіть згадується у казках. Художники також люблять зображати яблука на своїх картинах.

Поглянь, які красиві яблука вони намалювали.

Вправа. Добери кольори різних яблук. Нанеси акварельні мазки, наслідуючи їхню форму.

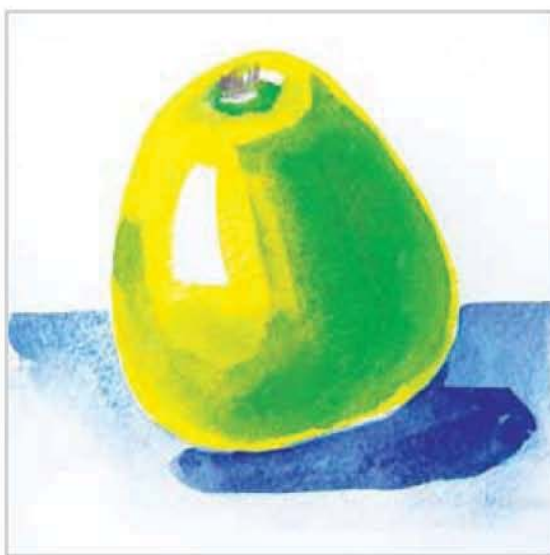
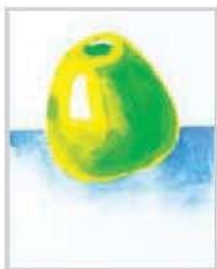
Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй з натури яблуко, що сподобалося тобі своїм кольором. Використай акварельні фарби.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Пригадай із друзями казки, де йдеться про яблука.

Тема 7

ОСІННІ КОЛЬОРИ

До країни Образотворчого мистецтва прийшла осінь — улюблена пора року митців. Адже восени найбільше побачиш **основних кольорів** — жовтого в крилатих кленах, червоного у в'юнкому дикому винограді, синього у безхмарному небі.

Проте в осінній природі помітні й **похідні кольори**: оранжевий і зелений у кронах дерев, фіолетовий у квітах.

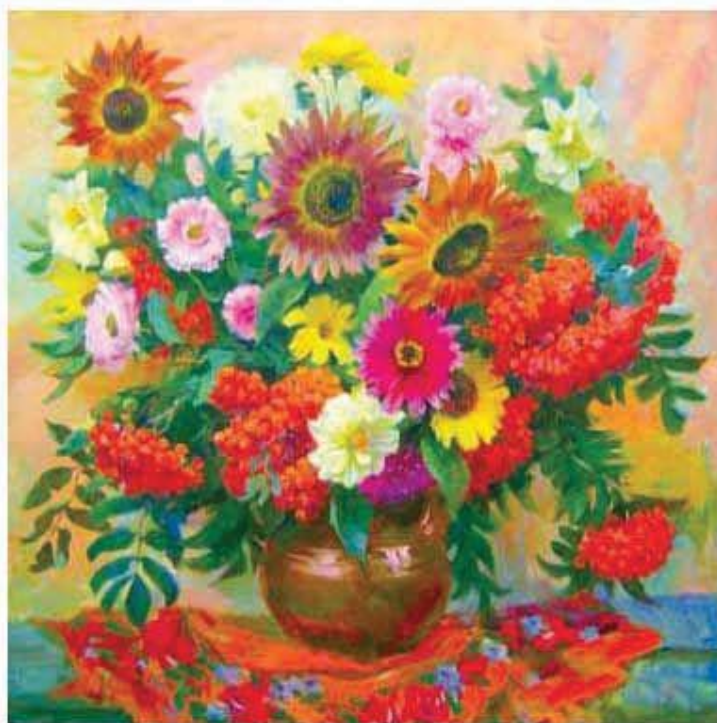
Пригадай, з яких основних кольорів утворюються похідні?

Осінь дивує нас різноманіттям відтінків усіх кольорів і в яскравий сонячний, і в похмурий дощовий день. На яких картинах переважають **тєплі** кольори, а на яких — **холóдні**?

Роздивися форму квітів у осінньому букеті.

Вправа. Спробуй різними художніми матеріалами намалювати пелюстки квітів.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй букет осінніх квітів. Добери певне гармонійне поєднання кольорів.

Застосуй свої улюблені художні матеріали.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Склади красивий букет із осінніх квітів та подаруй його людині, яку поважаєш.

Тема 8

НАВЛИЖАЄТЬСЯ ЗИМА

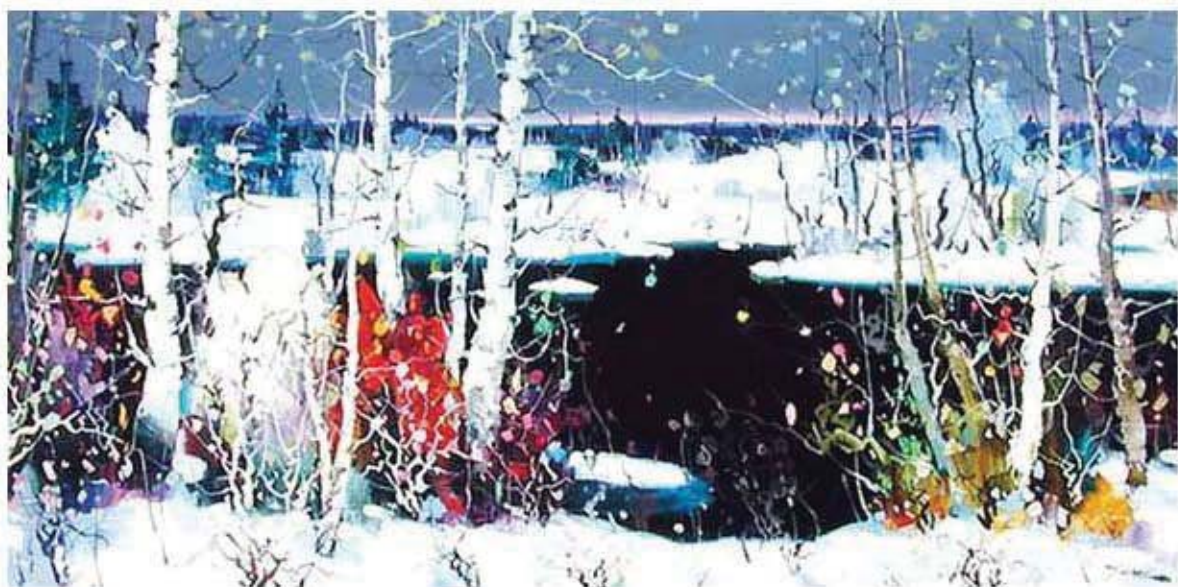

З наближенням зими країна Образотворчого мистецтва змінюється. Різнокольорові стежинки поступово вкриваються білим снігом, що порохить із сірого неба. Зранку іній виблискує на гілках почорнілих дерев. Проте в цій простоті сірого, білого та чорного кольорів є своя принадність.

Поглянь, як художники зображають природу, милуючись і осіннім різнобарв'ям кольорів, і скупими фарбами зими.

Роздивися різноманітність відтінків сірого кольору на картині.

Вправа. Спробуй утворити різні відтінки сірого кольору. Порівняй їх з білим і чорним кольорами.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй композицію «Наближається зима».
Зобрази осінні дерева, вкриті першим снігом.

Поради чарівниці Гармонії

Придивися до кольорів природи ранньою зимою. Знайди серед них чорні, сірі та білі.

Тема 9

ЛІСОВИЧОК-ЧАРІВНИК

Поглянь, які красиві фігури прикрашають вулиці й площі, сквери та парки казкового міста у країні Образотворчого мистецтва. Скульптори створили ці об'ємні зображення із дерева, каменю, металу. Серед них є кругла скульптура. Щоб краще роздивитися, її треба обійти з усіх боків. А от скульптуру, яка прикрашає будинки, обійти не можна. Її розглядають тільки з одного боку. Така скульптура називається **рельєфом**.

Знайди зображення круглої скульптури та рельєфу.

Іноді у своїй творчості скульптори застосовують природні матеріали: коріння та гілки дерев, лозу, шишки, жолуді тощо. Щоб створити фігурки лісових мешканців або персонажів народних казок, вони використовують властивості природної форми.

Поглянь, які чудові скульптури з коріння дерева та лози створили митці.

Ти також можеш відчутися скульптором-чарівником, який із природних матеріалів створює цікаву казкову фігурку.

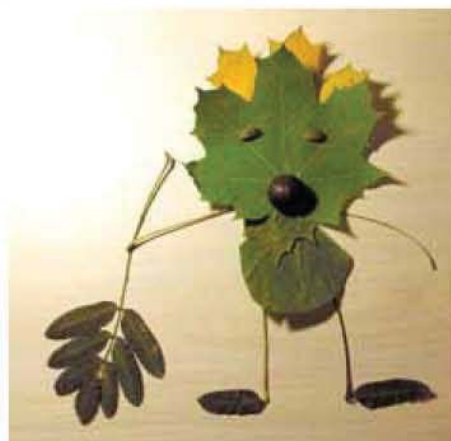
Роздивися матеріали, які можна використати в роботі.

Секрети чарівниці Гармонії

Створи скульптуру «Лісовичок-чарівник» з матеріалів, що подарувала нам природа. За потреби застосуй нитки, клей, пластилін, щоб з'єднати окремі частини.

Поради чарівниці Гармонії

Збирай природні матеріали для власної творчості.

Тема 10

КРАСУНЯ ЧЕРЕПАХА

У створенні зображень, схожих на справжні, скульптору допомагає вправна помічниця — **фактура**. Вона передає особливості поверхні зображуваної природи. Ця поверхня може бути гладенька чи шорстка, блискуча чи тьмяна.

Фактура може нагадувати шерсть тварин, пір'я птахів тощо.

Поглянь, як митці використали різну фактуру для зображення людей і тварин.

У віддаленому куточку зоопарку країни Образотворчого мистецтва мешкає скромна черепаха. Вона невеличкого розміру, не має яскравого забарвлення. Проте яка вона гарненька!

Роздивися чудовий і міцний панцир черепахи, прикрашений дивовижними візерунками.

Вправа. Спробуй прикрасити панцир черепахи за допомогою фактури.

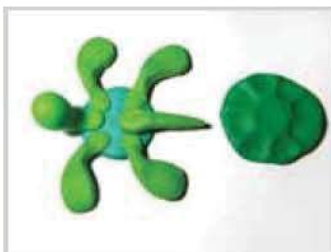
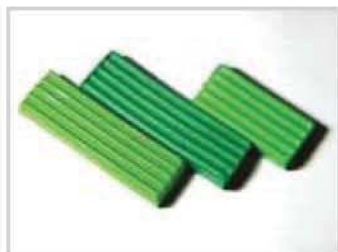

Секрети чарівниці Гармонії

Зліпи красуню черепаху.

Прикрась її фактурними візерунками.

Поради чарівниці Гармонії

Розкажи друзям, як фактура допомагає скульптору у його творчості.

Тема 11

ЗОЛОТА РИВКА

Казкова Золота рибка знайшла надійну домівку у водах чарівного Синього моря в країні Образотворчого мистецтва. Вона із задоволенням припливає до берега, щоб позувати митцям, весело граючись у воді.

Поглянь, як зобразили Золоту рибку художники й скульптори.

Пригадай: що таке рельєф? Роздивись рельєфні зображення риб, порівняй їхню фактуру.

Придивися до форми Золотої рибки, її плавунців та луски. Зверни увагу, як майстерно митці передають її незвичайний колір.

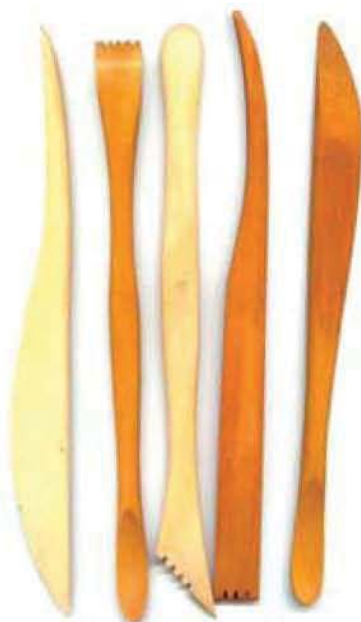
Вправа. Підготуй дощечку з пластиліну, на якій можна було б виконати рельєф.

Секрети чарівниці Гармонії

Виконай з пластиліну рельєфне зображення
Золотої рибки.

Поради чарівниці Гармонії

Улітку скористайся можливістю поліпити рельєфи
з піску.

Тема 12

ЧАРІВНИЙ ВУДИНОЧОК

Сьогодні чарівниця Гармонія запросила всіх у гості до казкового міста митців. Воно створене за допомогою мистецтва **архітектури**. **Архітектори** спланували тут вулиці та площі, незвичайні споруди та затипні будинки.

Роздивись архітектуру казкового міста.

Зверни увагу, що всі будинки мають фундамент, стіни, двері, вікна, дах, сходи. Але кожен із них прикрашений по-своєму. Тому місто митців таке красиве.

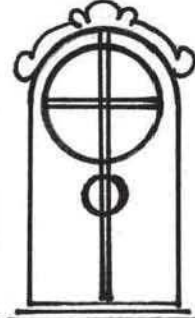
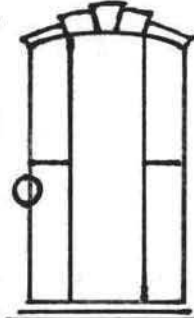
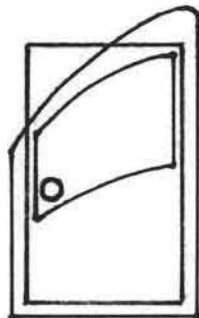
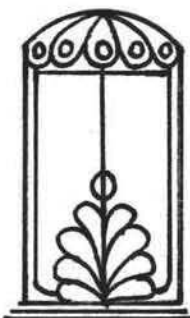
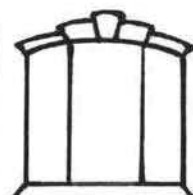
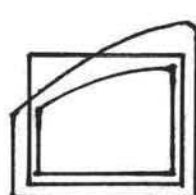
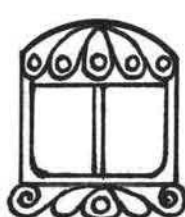
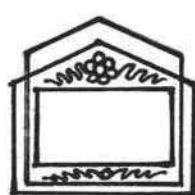

Роздивися декор будинків.

Загадка. Знайди пари дверей і вікон, які належать одному будинку.

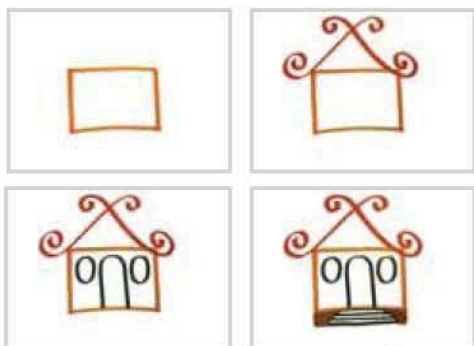

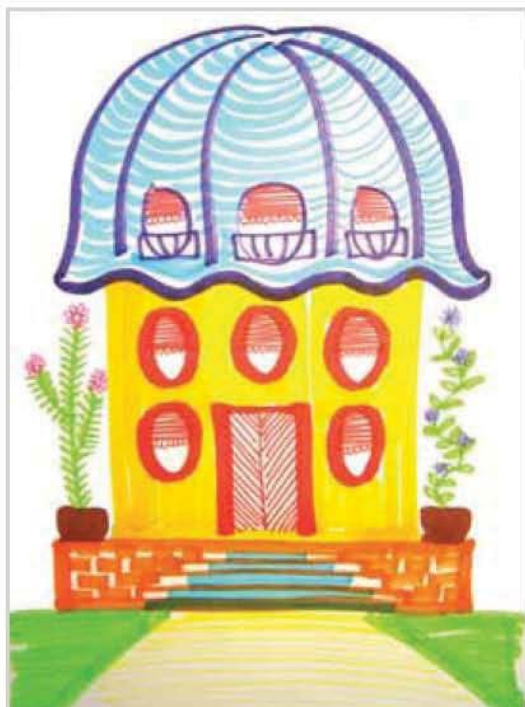
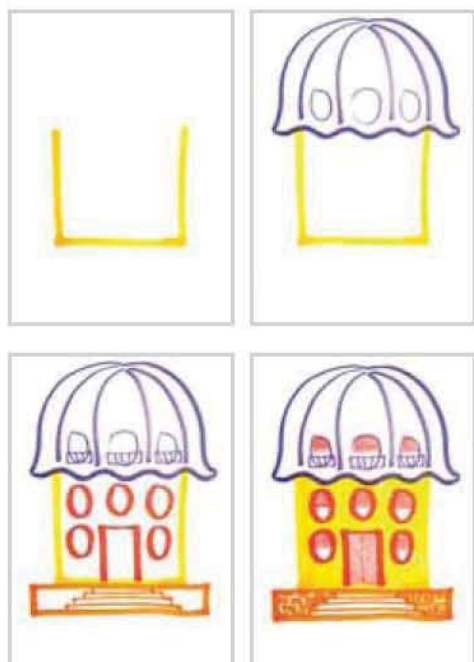
Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй фломастерами будиночок, де мешкає чарівниця Гармонія.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Роздивися будинки на своїй вулиці. Чим вони відрізняються один від одного? Як вони прикрашені?

Тема 13

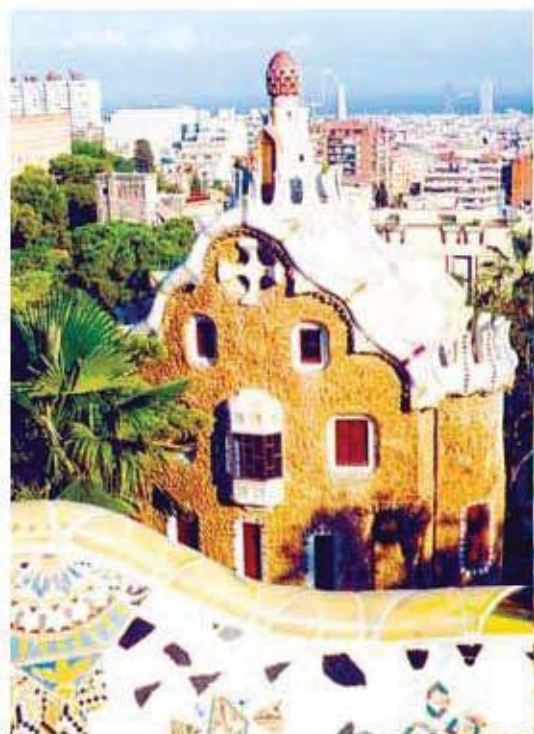
МІСТО МИТЦІВ

Митцям подобається їхнє казкове місто, і тому вони часто його малюють. І вдень, і вночі, і за будь-якої погоди воно милує око своєю красою.

Роздивись, як художникам удалося зобразити на картинах багато різних будинків.

**Поміркуй: чи схоже місто митців на справжнє?
Яке з намальованих міст подобається тобі найбільше?**

Щоб зобразити великий простір міста, художники малюють багато будинків. Ті з них, які ближче до глядача, більші за розміром та загороджують віддалені.

Придивися: будинки, зображені на картині вдалині, намальовані менш чітко.

Секрети чарівниці Гармонії

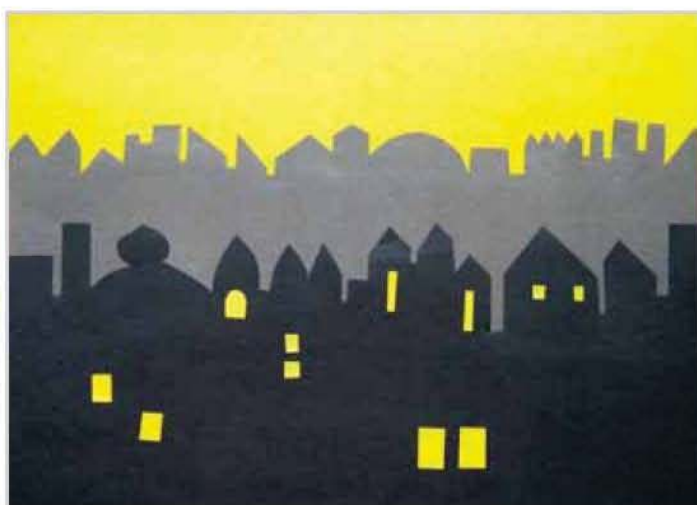
Зобрази місто митців у країні Образотворчого мистецтва. Використай аплікацію з кольорового паперу. Пригадай, що таке силует.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Щоб побачити старовинну та сучасну архітектуру, варто побувати на екскурсії містом.

Тема 14

НОВОРІЧНИЙ СУВЕНІР

Для того, щоб підготуватися до Новорічного свята, чарівниця Гармонія запросила свого давнього приятеля — принца Декора. Найбільше він опікується **декоративно-прикладним мистецтвом**, твори якого нерідко дарують на свята.

Зверни увагу на орнамент, який підкреслює форму виробів декоративно-прикладного мистецтва.

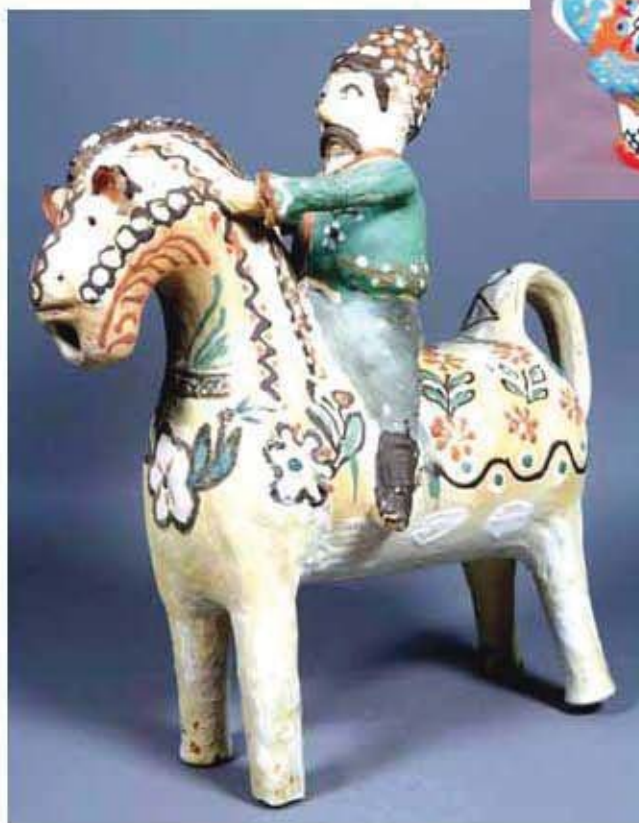
Зверни увагу на орнамент, який підкреслює форму виробів декоративно-прикладного мистецтва.

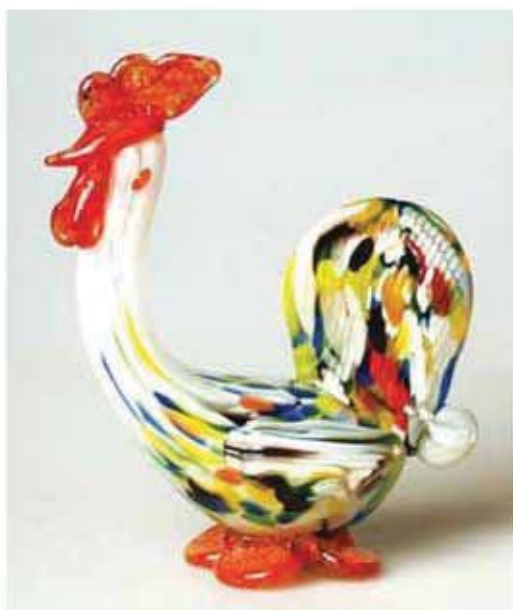

Роздивися декор тваринок. Яку з них доречно буде подарувати на Новий рік?

Поглянь, якими казковими і привабливими виглядають звичайні тварини на Новий рік.

Секрети чарівниці Гармонії

Створи образ тварини — традиційного новорічного сувеніру. Застосуй матеріали, які побажаєш.

Поради чарівниці Гармонії

У вільний час відвідай музей або виставку декоративно-прикладного мистецтва.

Тема 15

ЧУДОВА ЯЛИНКА

Чарівниця Гармонія завжди милується живими ялинками в лісі, тому новорічну ялинку намагається виготовляти своїми руками. Цим вона не тільки зберігає природу, а й робить новорічне свято цікавішим.

Роздивися дерева, які створили майстри країни Образотворчого мистецтва.

Зверни увагу: при виготовленні ялинки її основою є стовбур. Саме від нього, як від центру, рівномірно в усі боки розходяться гілочки новорічного дерева.

Поглянь, які красиві ялинки можна виготовити з картону чи паперу.

Для виготовлення ялинки можна застосовувати багато різних матеріалів.

Секрети чарівниці Гармонії

Виготов власноруч новорічну ялинку та прикрась її.

Поради чарівниці Гармонії

Допоможи своїм молодшим друзям вирізати з паперу та фольги новорічні прикраси.

Тема 16

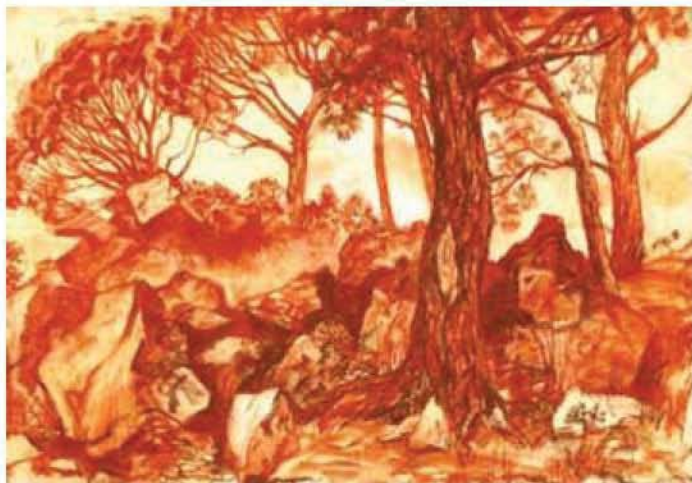
ПЕРЕВІР СЕБЕ

1. Розпізнай твори графіки, живопису, скульптури, архітектури, декоративно-прикладного мистецтва.

2. Який із творів графіки виконаний м'якими матеріалами?

3. Визнач картину, намальовану акварельними фарбами.

4. Визнач силуетне зображення квітів.

5. У якій картині переважають сірі кольори?

6. Який міський краєвид намальований у теплих кольорах?

7. Зображення якої тварини виконано у рельєфі?

8. Знайди фігурку тварини з декором.

9. Яке із зображень є симетричним?

Тема 17

ЗИМОВІ РОЗВАГИ

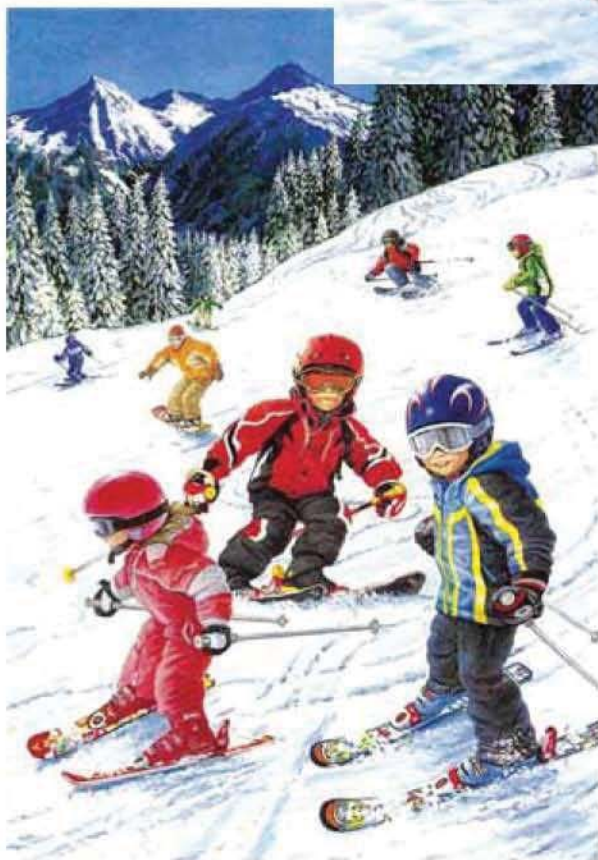
Як весело розважаються мешканці країни Образотворчого мистецтва взимку! Чарівниця Гармонія катається на санчатах. Принц Декор любить лижі. Королева Композиція керує маленькими скульпторами, коли вони ліплять снігову бабу.

В усі часи митцям подобалося зображати зимові розваги.

Подивись, як художники добирають **формат** своїх картин. Якщо зображення розміщено у висоту — формат **вертикальний**. Якщо дія на картині розгортається вшир, її формат — **горизонтальний**.

Загадка 1. Вибери малюнок, де зображення дівчинки найкраще вписується у картину за розміром.

Загадка 2. Знайди картини з вертикальним та горизонтальним форматом.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй гуашшю зимові розваги дітей. Використай пензлі різної товщини. Добери відповідно до задуму вертикальний або горизонтальний формат та розмір зображення.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Під час зимових розваг спробуй виліпити снігову скульптуру.

Тема 18

МИСТЕЦЬКІ ЗАХОПЛЕННЯ ДІТЕЙ

Сьогодні чарівниця Гармонія збирає друзів на маленьке свято. Це зустріч тих, хто любить мистецтво — і дорослих, і дітей. Кожен приносить і показує те, що зробив власноруч: намальовану картину чи виліплену скульптуру. А хтось заспіває або станцює.

Чи є у тебе друзі, яким подобається займатися мистецтвом? Запроси їх на свято до чарівниці Гармонії!

Роздивись, як художники зображають заняття дітей мистецтвом.

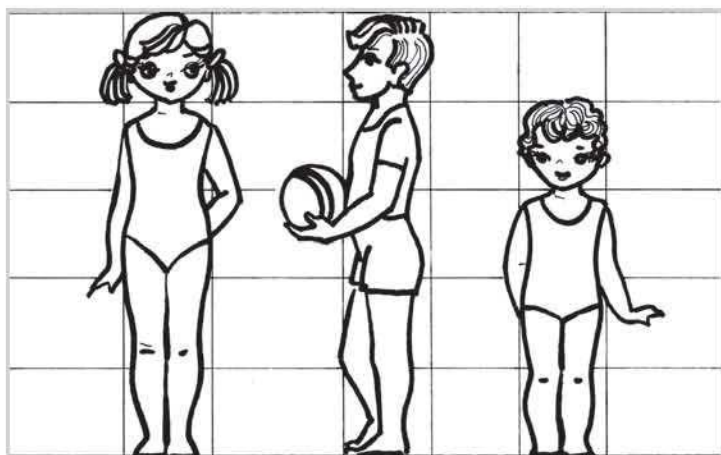

Порівняй, як художники зобразили маленьких артистів.

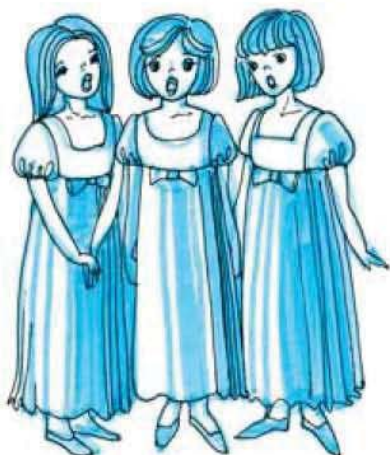
Роздивись, як побудована фігура людини. Зверни увагу на **пропорції** — співвідношення розмірів частин тіла між собою та зростом людини.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй дитину за мистецьким заняттям.
Використай різнокольорові фломастери різної товщини.

Поради чарівниці Гармонії

Разом із однокласниками придумай, яким може бути свято мистецтв. Кого з митців бажано запросити на це свято?

Тема 19

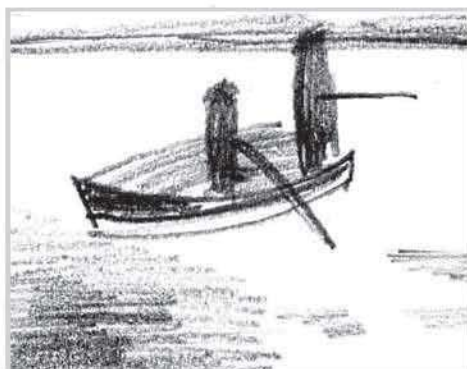
ТАЄМНИЦІ КОМПОЗИЦІЇ

Спробуймо розгадати таємницю краси творів образотворчого мистецтва. Для цього пригадай, чим керує королева Композиція. Саме від **композиції**, тобто гармонійного розміщення та поєднання всіх складових частин картини, залежить її краса. Роздивись, як поєднуються фрукти в композиції.

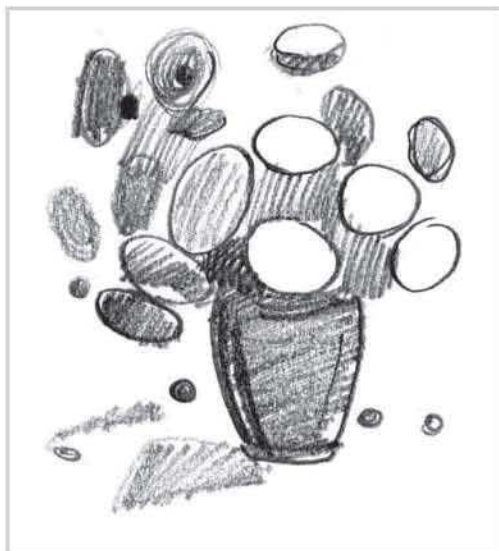

Композиція кожного твору має бути врівноважена. Великі й маленькі, світлі й темні частини картини розміщуються так, щоб взаємно врівноважувати й доповнювати одна одну.

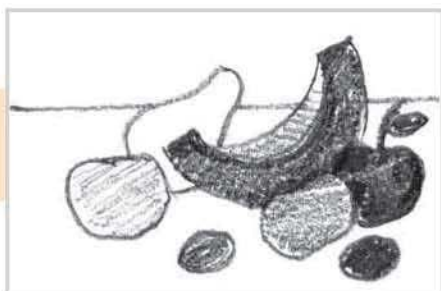
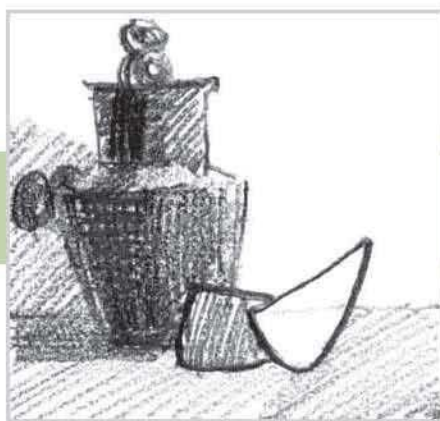

Поглянь на картину. Зверни увагу на рівновагу великих і маленьких, світлих і темних плям.

Загадка. Знайди врівноважені композиції.

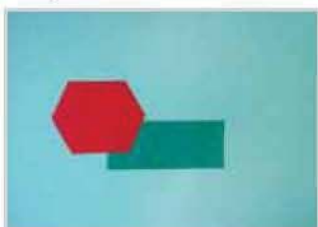

Секрети чарівниці Гармонії

Створи аплікацію «Мої улюблені цукерки». Пересувай великі і маленькі паперові цукерки по аркушу, поки не знайдеш варіант врівноваженої композиції.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Створи врівноважену композицію з печива.

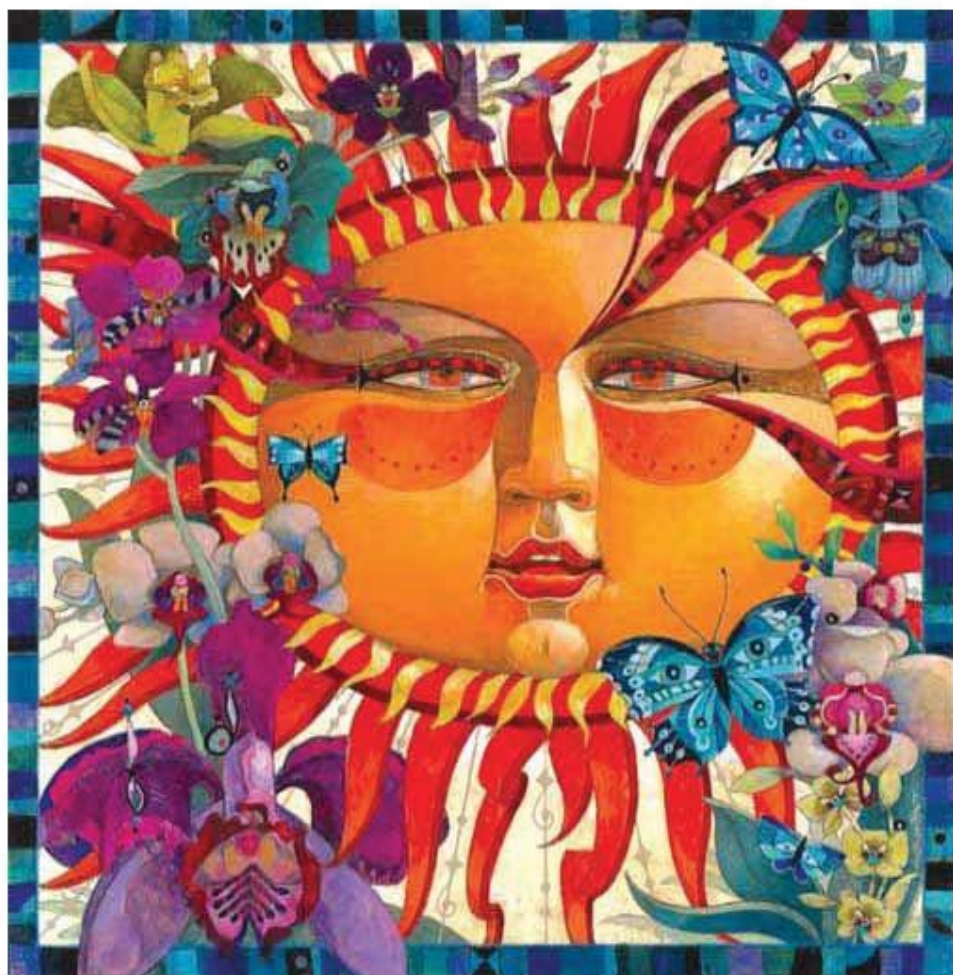

Тема 20

СОНЦЕ — ГОСПОДАР НЕБА

Здавна і природа, і люди живуть за Сонцем. Зранку разом із ним прокидаються, увечері — лягають спати. Його промені зігрівають та пробуджують до життя все живе на Землі. Тому зображення Сонця нерідко можна побачити на картинах.

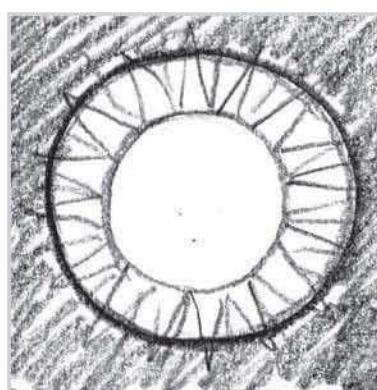

Роздивися картини. Сонце привертає найбільшу увагу. Воно є центром композиції.

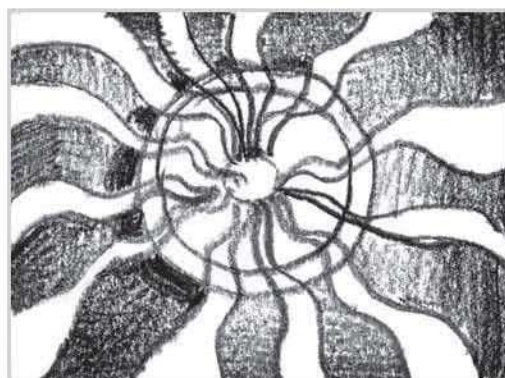
Поглянь: Сонце є центром композиції завдяки своєму великому розміру.

Сонечко привертає до себе увагу яскравими та світлими кольорами.

Промені спрямовують увагу глядача на Сонце — у центр композиції.

Секрети чарівниці Гармонії

Створи аплікацію «Сонце — господар неба», де воно буде центром композиції.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Подумай, як можна прикрасити зображенням Сонця літній одяг.

Тема 21

ПРИГОДИ ВІТЕРЦЯ

Завітаймо на виставку картин про природу.

На одних творах зображено за-тишні краєвиди, на інших — при-роду, збурену негодою. У перших — композиція спокійна, врівноважена, у других — передає неспокій, рух. А хто порушує спокій природи? Це — невгамовний вітер.

Поміркуй, як можна намалювати вітер? Зверни увагу, як художники передають рух повітря через похилені вітром в один бік дерева і трави, а також розкуйовджені хмари.

Порівняй дерева, кущі, трави у спокійну погоду та негоду.

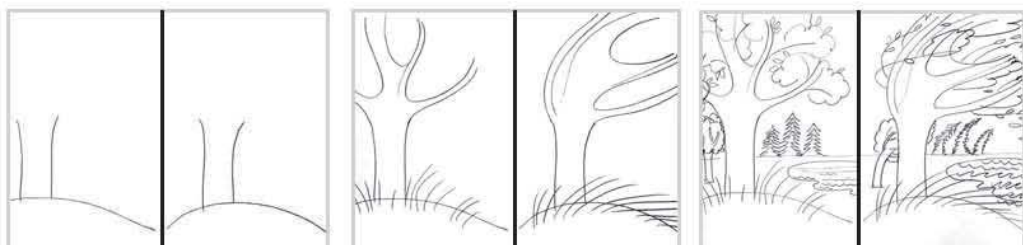
Вправа. Спробуй намалювати лініями рух вітру.

Секрети чарівниці Гармонії

Придумай казку про пригоди вітерця в лісі. Намалюй до неї ілюстрації графітним олівцем. Для цього поділи аркуш навпіл: на одній його половині намалюй ліс, коли вітер відпочиває, а на другій — коли бешкетує.

Поради чарівниці Гармонії

Придумай мультфільм про мандри вітерця. У вільну хвилинку намалюй до нього кілька кадрів.

Тема 22

СМАЧНИЙ ДЕСЕРТ

Мандруючи мистецькими стежинками, перепочинемо на чарівній галявині Живопису. Розкладемо смачний десерт: тістечка, цукерки, фрукти. Яка красива вишля композиція! Так і хочеться її намалювати.

Роздивись, як цікаво розташували художники так багато смачних фруктів на столі.

Зверни увагу: предмети, що перебувають ближче до нас, на картині розташовані нижче. І навпаки: віддалені предмети розміщені вище.

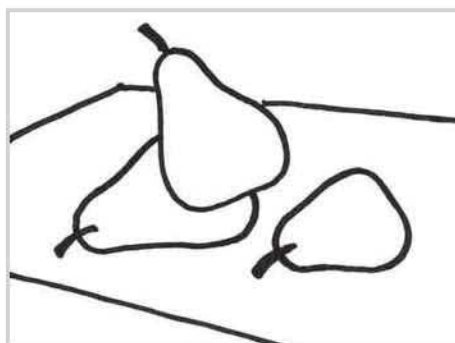
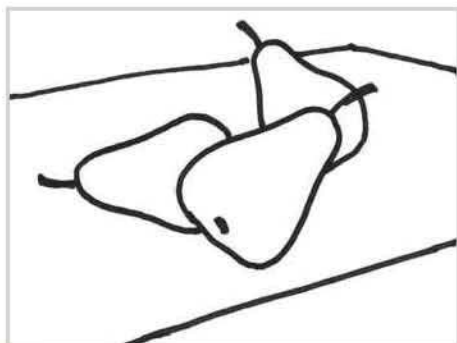
Серед предметів однакового розміру більшим на картині зображається той, що найближче. Віддалені предмети виглядають меншими. Ближчі предмети нерідко загороджують ті, що знаходяться далі.

Загадка 1. На малюнку зображено шість кульок однакового розміру та різного кольору.

Визнач, кулька якого кольору найближча до глядача, а якого — найвіддаленіша? Які кульки однаково віддалені від глядача?

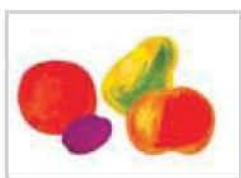
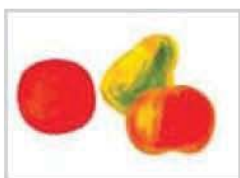
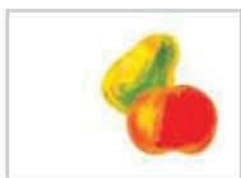
Загадка 2. На обох малюнках зображено три груші однакового розміру, що лежать на столі. На якому малюнку груші зображено правильно?

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй гуашевими фарбами свої улюблені фрукти.

Поради чарівниці Гармонії

Придумай для намальованої композиції красиву рамку і прикрась своєю роботою кухню або їдальню.

Тема 23

КВІТИ НА ПІДВІКОННІ

Природа, особливо квіти, часто надихають митців до творчості. Форма листя, гілок, пелюсток вражає своєю гармонійністю та красою. Радують нас і чудові кімнатні рослини.

Роздивись, як художники намалювали квіти на підвіконні.

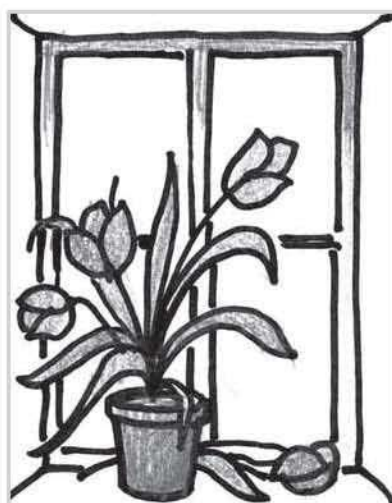
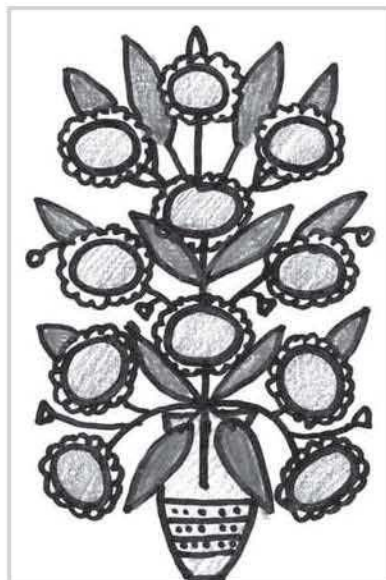
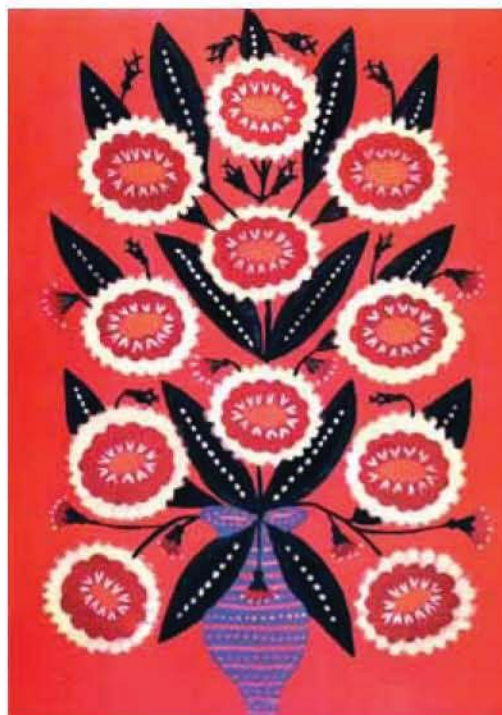
Яка композиція тобі сподобалася найбільше?

Композиція картини може бути **симетричною**, коли ліва і права її частини однакові або **асиметричною**, якщо вони різні.

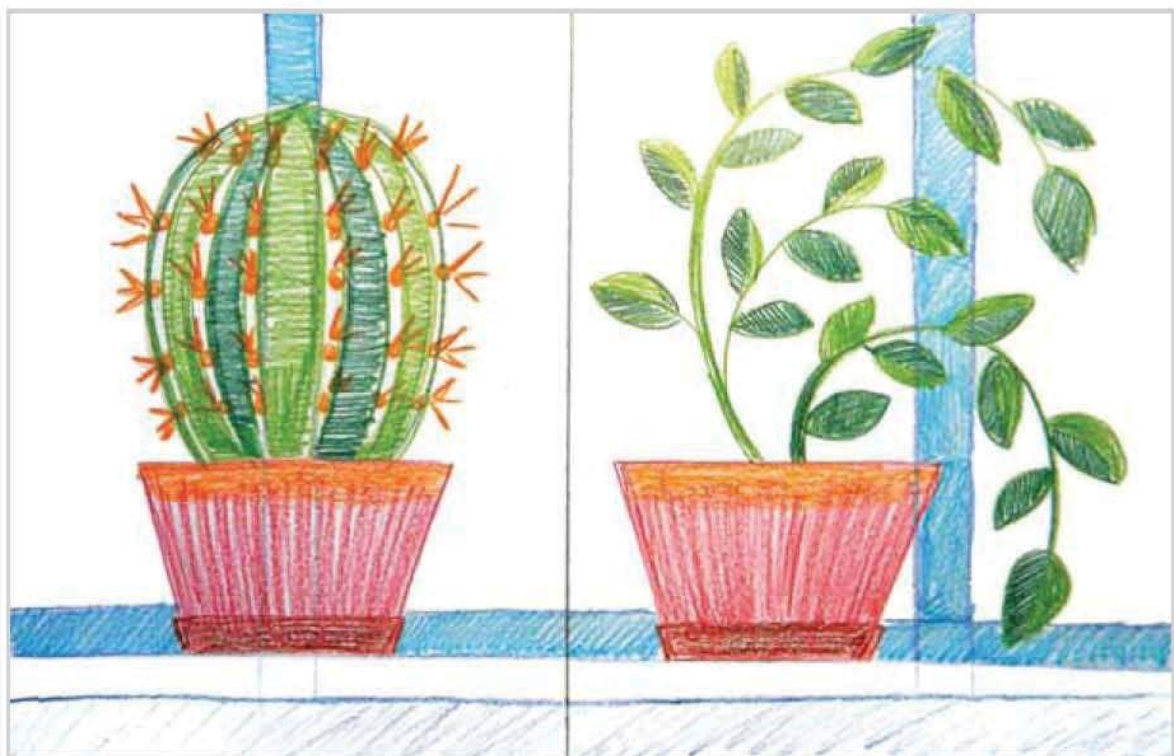
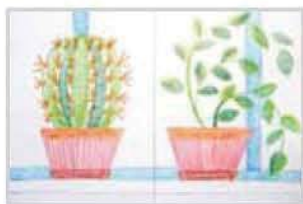
Роздивися симетричну та асиметричну композиції картин із квітами.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй симетричну або асиметричну композицію «Квіти на підвіконні».

Поради чарівниці Гармонії

Придивляйся до рослин, вивчай особливості їхньої будови, милуйся красою форми листя, квітів.

Тема 24

ЗНАЙОМСТВО З КОЛОРИТОМ

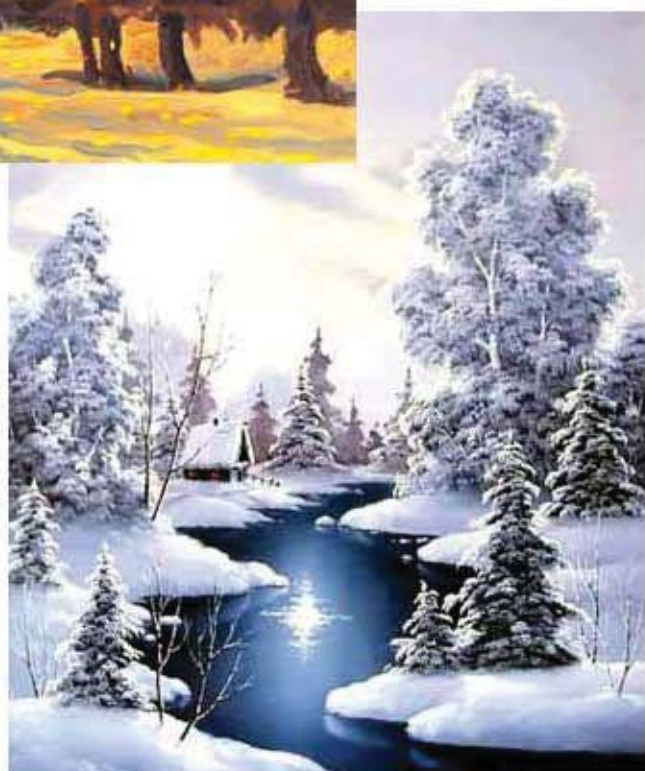
На чарівній галявині Живопису живе поважний майстер — пан **Колоріт**. Він допомагає художникам добирати гармонійні поєднання кольорів на картинах, радить учитися кольорової гармонії у природи. Наприклад, кожна пора року має свій колорит. Взимку переважають сині, блакитні, фіолетові кольори та їхні відтінки, а також білий і сірі. Весною кольори ніжні, з'являються зелені, жовті, рожеві та інші.

Літо вражає багатством поєднання найрізноманітніших яскравих барв: зеленої, синьої, червоної, жовтої, фіолетової тощо. Осінь зазвичай зображується у жовтих, оранжевих, червоних кольорах.

Порівняй колорит картин, на яких зображені різні пори року.

Загадка. Які кольори нагадують тобі певні пори року? Знайди їх на картинах.

Вправа. Спробуй створити нові відтінки кольорів за допомогою акварелі по-мокрому.

Пам'ятай! Для того щоб отримати світлі кольори акварельними фарбами, треба більше розводити їх водою.

Секрети чарівниці Гармонії

Створи колорит кожної пори року. Для цього розділи аркуш на чотири квадрати і в кожному акварельними фарбами добери необхідні кольори та їхні відтінки.

Колективна робота. Поедняйте роботи однокласників в чотири композиції: Зима, Весна, Літо, Осінь.

Поради чарівниці Гармонії

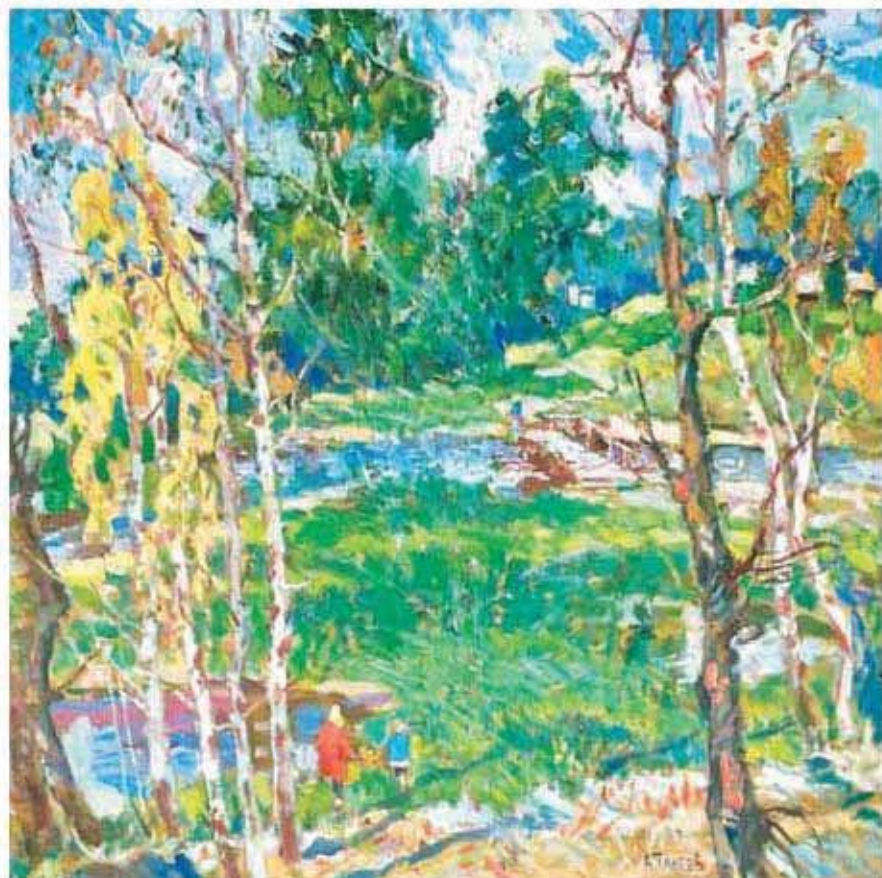
Намагайся у своєму одязі добирати речі, гармонійні за кольором.

Тема 25

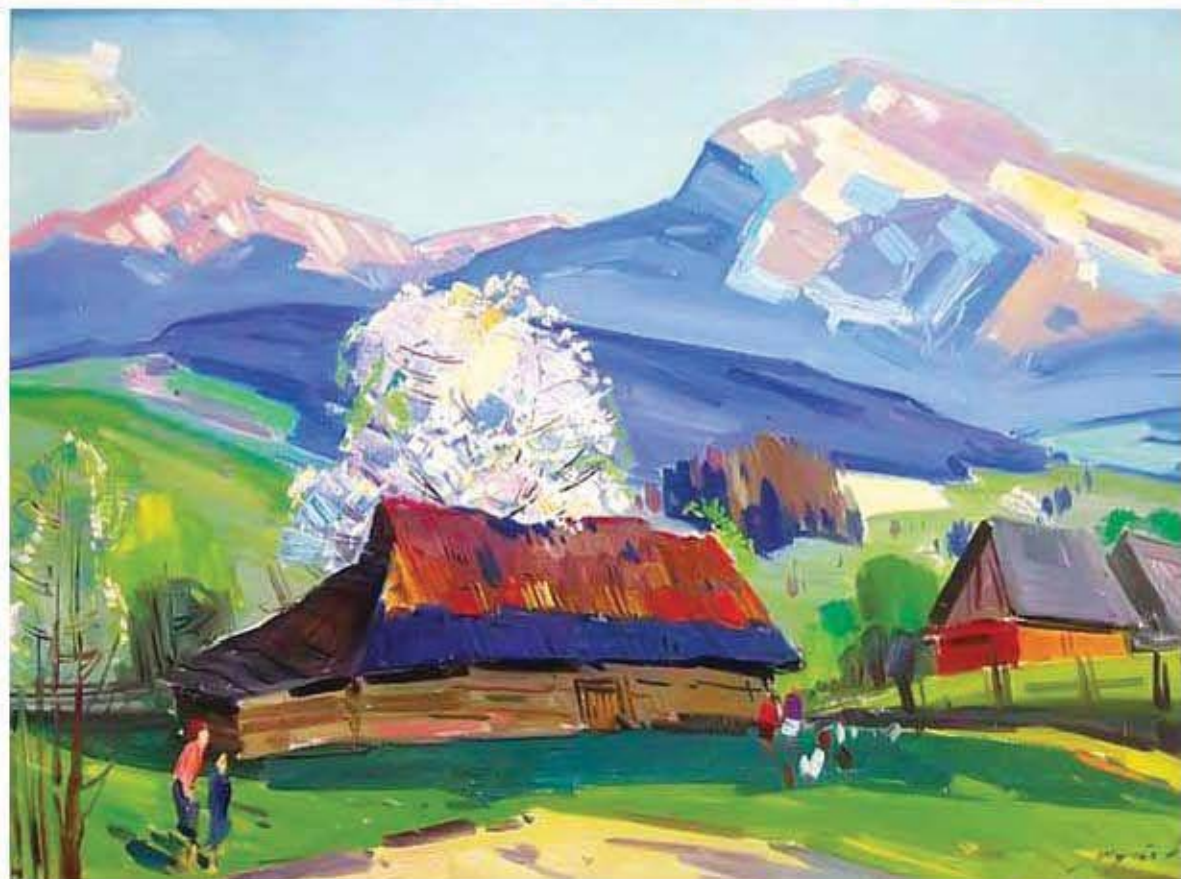
ВЕСНА ПРИЙШЛА

Нарешті у чарівній мистецькій країні настає весна. На деревах з'являються перші зелені листочки. Ніжна травичка вкриває землю. Жовті кульбабки весело задивляються на сонце. Радісно співають пташки, адже вони повернулися додому. Художники із захопленням малюють весну.

Роздивися картини. Які художні твори про весну привабили тебе найбільше? Які в них переважають кольори?

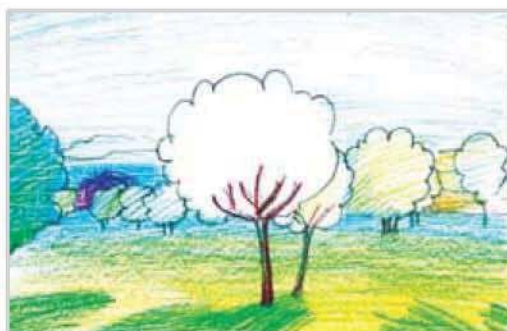
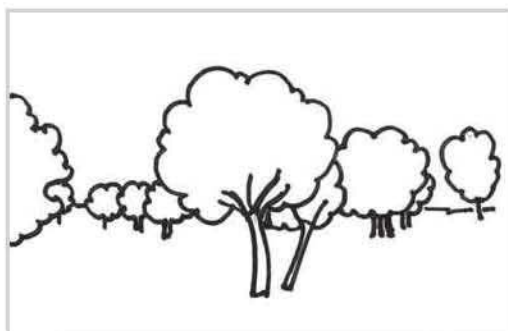

Придивися до картини, і ти зрозумієш, як на полотні передається далечінь.

На передньому плані дерева великі, а ті, що вдалині, — менші. Найближче дерево промальовано детально, а віддалені дерева — ні. Ближчі до глядача дерева загороджують віддалені.

Колір також допомагає художникам зобразити далечінь: чим далі до лінії горизонту, тим більше природа набуває блакитних і синіх відтінків.

Секрети чарівниці Гармонії

Створи зображення до весняної композиції: квітуче деревце чи ніжну квітку, легку хмаринку чи яскраве сонечко.

Матеріали для роботи обери самостійно.

Колективна робота. Разом із однокласниками створи композицію «Весна прийшла». Розмісти у ній раніше підготовлені зображення. Спочатку наклейте малюнки на дальньому плані, потім поступово переходьте на передній. Саме тут розмісти найбільші за розміром, яскраві й детально виконані зображення.

Поради чарівниці Гармонії

Придивляйся до світу природи і в інші пори року. Це допоможе тобі у творчості.

Тема 26

КІШКА З МИШКОЮ ПОМИРИЛИСЯ

Чи може кішка з мишкою потоваришувати? У чарівній мистецькій країні — звичайно! Тут усі тварини мирно живуть поряд, а митці зображують їх у всій красі. Художники малюють тварин і в графіці, і у живописі. Скульптори висікають

із каменю, вирізають із дерева, відливають з металу, щоб усі могли милуватися ними на площах та у парках. Маленькі декоративні фігурки тварин приносять радість у наші домівки.

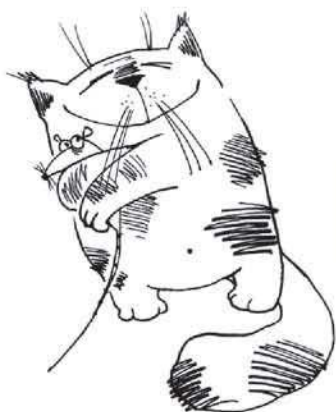
Скульптори, зображаючи тварин, передають най-характерніші особливості їхнього вигляду.

Ти пам'ятаєш, що всі звірі мають голову, шию, тулуб, лапи й хвіст? Проте вони часто дуже відрізняються між собою за розмірами та пропорціями. Наприклад, кішка і мишка.

Порівняй, як митці зображають цих тварин.

Секрети чарівниці Гармонії

Виліпи з пластиліну кицю або мишку.

Колективна робота. Серед усіх виліплених тваринок доберіть такі пари кішки з мишкою, які найбільше підходять одне одному за розмірами. Придумайте для них імена.

Поради чарівниці Гармонії

Якій тварині, на твою думку, варто встановити пам'ятник? Пофантазуй, яким він може бути.

Тема 27

АФРИКАНСЬКІ МАНДРИ

Мистецькі стежинки можуть привести тебе у будь-який куточок світу. Якщо ти скучив за спекотним літом, завітаймо до Африки. Тут багато незвичних тварин: величезні, масивні слони, бегемоти, носороги, а також тендітні жирафи, прудкі антилопи, гепарди. Проте всі вони красиві й гармонійні.

Поглянь на зображення тварин. Чим відрізняються їхні форми?

Порівняй масивних і тендітних тварин у русі та спокої. Як вони рухаються?

Вибери слова, якими можна описати тварин — зебру в русі та бегемота у спокої: *тендітна, великий, струнка, масивний, прудка, легка, важкий.*

Секрети чарівниці Гармонії

Виліпи африканську тварину, яка тобі найбільше подобається. Спробуй зобразити її у спокої або русі.

Варіант 1

Варіант 2

Коллективна робота. Об'єднайте тварин у композицію «Веселий зоопарк».

Поради чарівниці Гармонії

Пригадай казки та мультфільми про тварин.

Тема 28

ПТАХИ НАВЕСНІ

Мешканці країни Образотворчого мистецтва завжди радіють поверненню птахів з вирію.

Митці часто малюють пташок у весняну пору. Народні майстри зображення птахів виконують із різних матеріалів та прикрашають їх візерунками.

Декоративні зображення птахів у творах скульпторів не схожі на справжніх. Проте ми їх легко впізнаємо. Це тому, що митці помічають у птахів найхарактерніші ознаки їхньої форми.

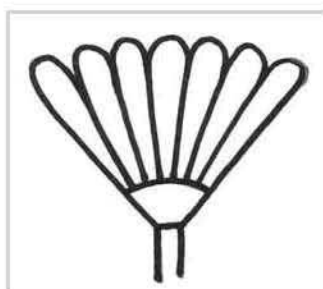
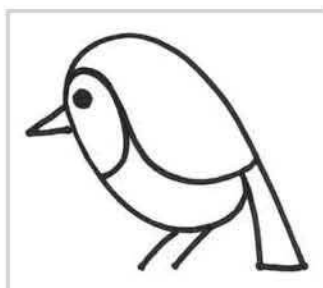

Роздивися зображення птахів у рельєфі.

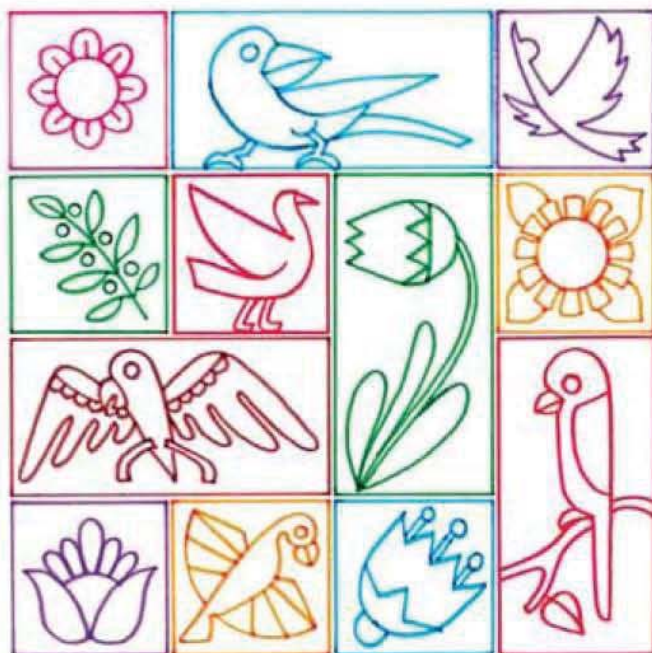
Придивись, як можна легко намалювати птаха чи квітку, спростивши їхню форму.

Секрети чарівниці Гармонії

Створи рельєфне зображення птаха або рослини. За основу використай аркуш картону квадратної або прямокутної форми.

Колективна робота. Складіть готові зображення в одну композицію «Птахи у весняну пору».

Поради чарівниці Гармонії

Порівнюй форму птахів за характерними ознаками. Розкажи про свого улюбленого птаха. Пригадай пісні про птахів.

Тема 29

ВЕСЕЛИЙ КОНИК

Іграшка — це завжди вірний друг дитини. За народними повір'ями, вона оберігала малечу від злих сил. У давні часи іграшки-тварини виготовляли з природних матеріалів: дерева, соломи, глини. Їхнє зображення було спрощеним, часто прикрашеним візерунками.

Розглянь народні іграшки, особливості їхнього декору.

Он біжить мистецькою стежинкою веселий іграшковий коник. Саме він часто привозить дітей у казкову країну іграшок. Коників виготовляли у вигляді гоїдалки або іграшки на колесах, створювали з різних матеріалів. Чи був у тебе іграшковий коник?

Секрети чарівниці Гармонії

Виліпи веселого коника з глини, солоного тіста або пластиліну. Застосуй декор.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Спробуй придумати і власноруч виготовити іграшку.

Тема 30

ВЕЛИКОДНІ ПИСАНКИ

До нас наближається свято Великодня. Нумо до нього готуватися!

Великодні дні не можна уявити без **писанки** — розмальованого візерунками яйця. Ці дивовижні малюнки дійшли до нас із найдавніших часів.

Порівняй за кольорами та візерунками писанки з різних куточків України.

Роздивись уважно розміщені на писанках прадавні зображення.

Сонце

Земля

Вода

Блискавка

Грабельки

Сосна

Верба

Лист

Ружа

Зозуля

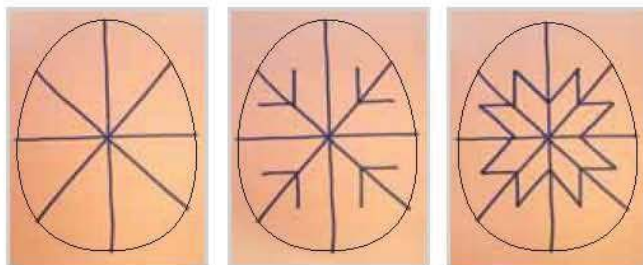

Секрети чарівниці Гармонії

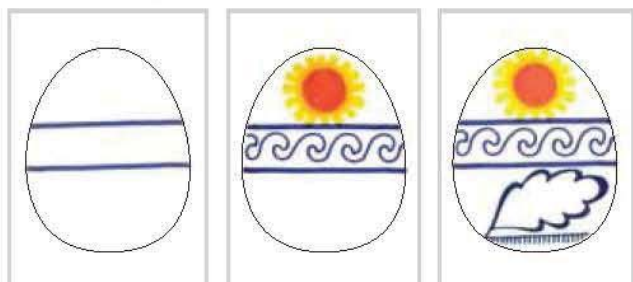
Намалюй писанку, прикрась її прадавніми візерунками.

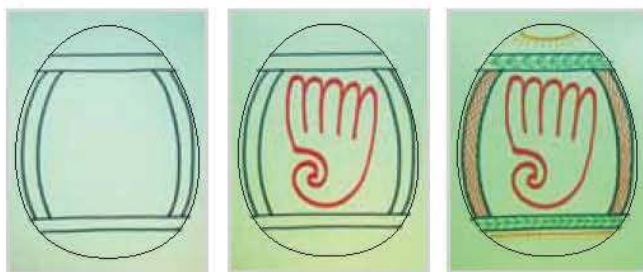
Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

Поради чарівниці Гармонії

Поважай мистецтво свого народу, дізнавайся про нього більше.

Тема 31

СЕКРЕТИ ОРНАМЕНТУ

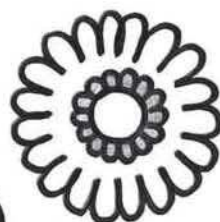
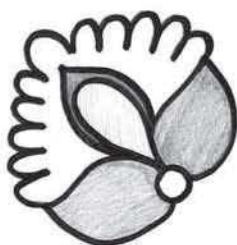
Чарівною стежинкою крокуймо на веселий різнокольоровий ярмарок. Тут можна побачити безліч цікавих речей: рушники, килими, одяг, посуд тощо. Зазвичай вони прикрашені **орна́ментами** — візерунками, що складаються з ритмічного повторення однакових елементів.

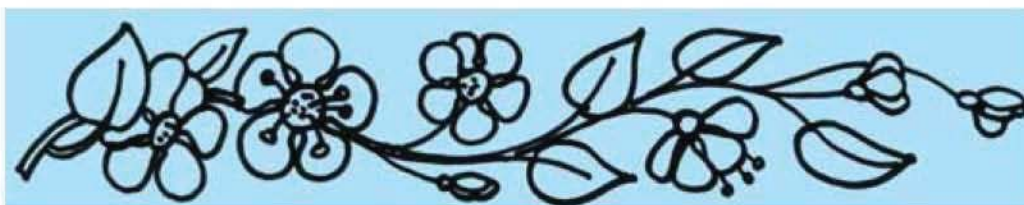
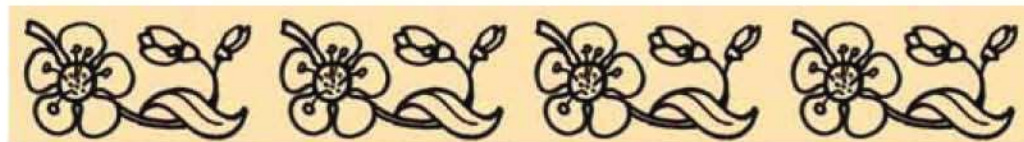
Якщо орнамент складається з квітів, листя, плодів, він називається **рослинним**. В основі **геометричного орнаменту** — прості фігури. Знайди серед зображень рослинний і геометричний орнаменти.

Придивися до рослинних орнаментів: форма квітів і листя спрощена.

Загадка. Знайди малюнок з ритмічним повторенням.

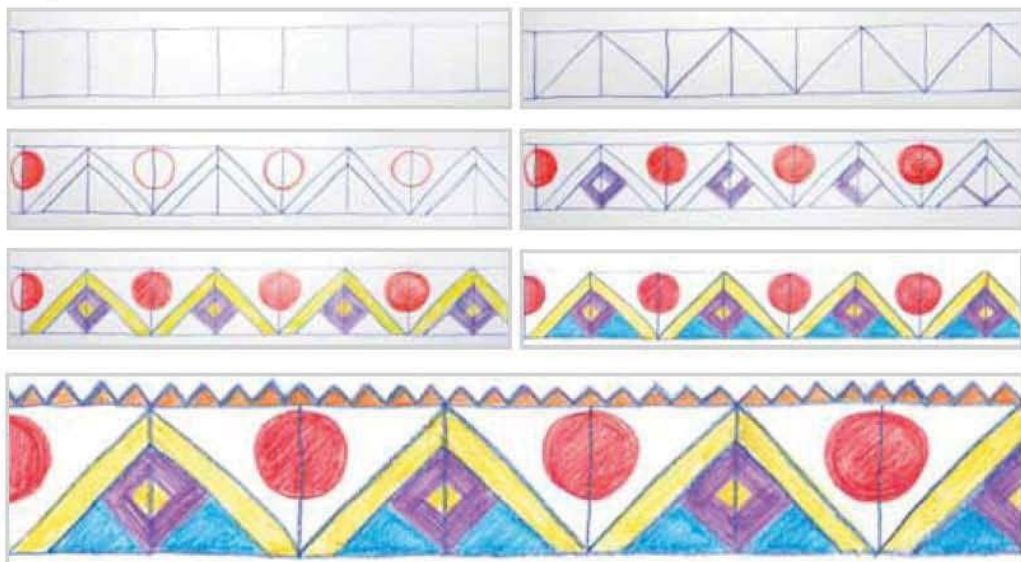

Секрети чарівниці Гармонії

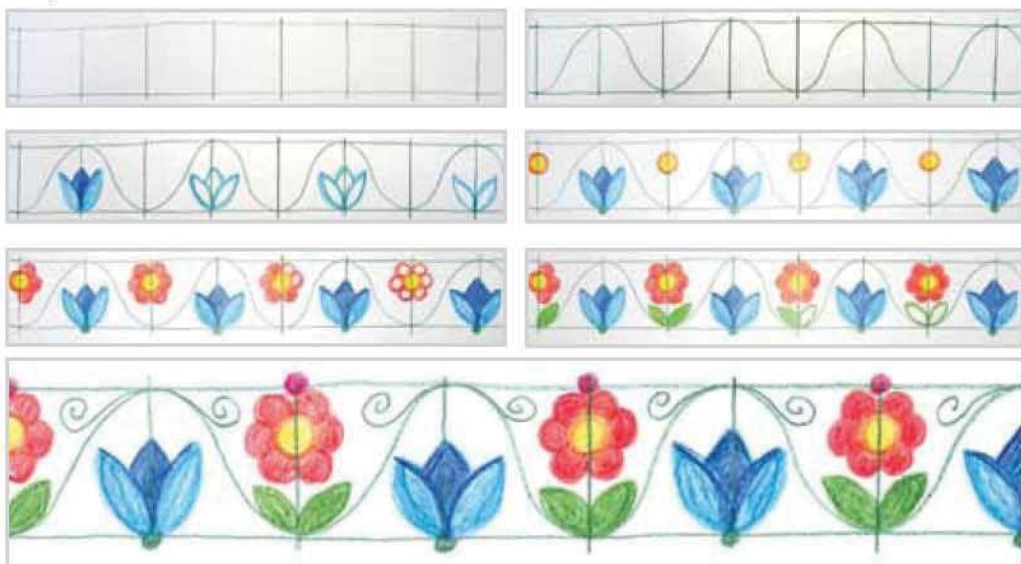
Намалюй рослинний або геометричний орнамент.

Дотримуйся ритму в його створенні.

Варіант 1

Варіант 2

Поради чарівниці Гармонії

Подумай, які вироби можна прикрасити орнаментом.

Тема 32

ФАНТАСТИЧНИЙ ЗВІР

За високими горами та мальовничими долинами країни Образотворчого мистецтва росте чарівний ліс. Там все не таке, як у звичайному: небаченої краси птахи виспівують дивними голосами, а чудернацькі тварини можуть навіть літати. Фантастика!

Багато художників побували там і зобразили цей дивовижний світ на картинах.

Поміркуй, чим відрізняється зображення фантастичних тварин від реальних? Як оточення допомагає зробити зображення тварин виразнішим?

Поглянь, як за допомогою форми і декору митці створюють зображення казкових звірів. Формат картини також допомагає художнику виразити свій задум.

Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй аквареллю чи гуашню фантастичного звіра у його середовищі. Добери необхідний формат, використай декор.

Поради чарівниці Гармонії

Вигадай фантастичного звіра-помічника для чарівниці Гармонії.

Розкажи про нього своїм однокласникам.

Тема 33

КВІТКОВА ГАЛЯВИНА

Щороку ми дуже чекаємо на літо. Воно приходить до нас з яскравим жовтим сонечком, безхмарним синім небом, різнобарвним килимом квітів. Кожна квіточка красива по-своєму, має оригінальну будову, вишукану форму, притаманний тільки їй колір.

Розглянь квіти на картинах.

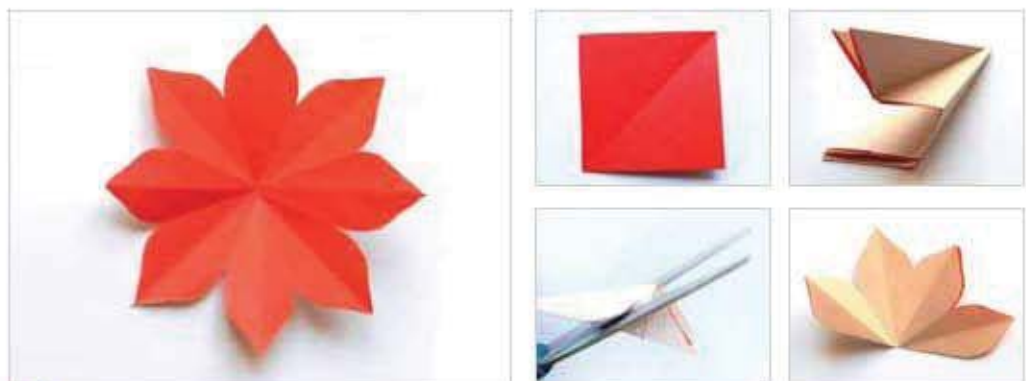
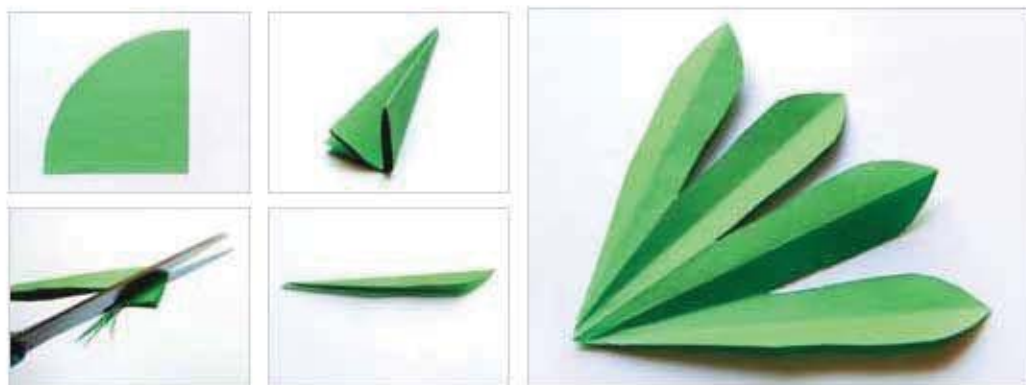
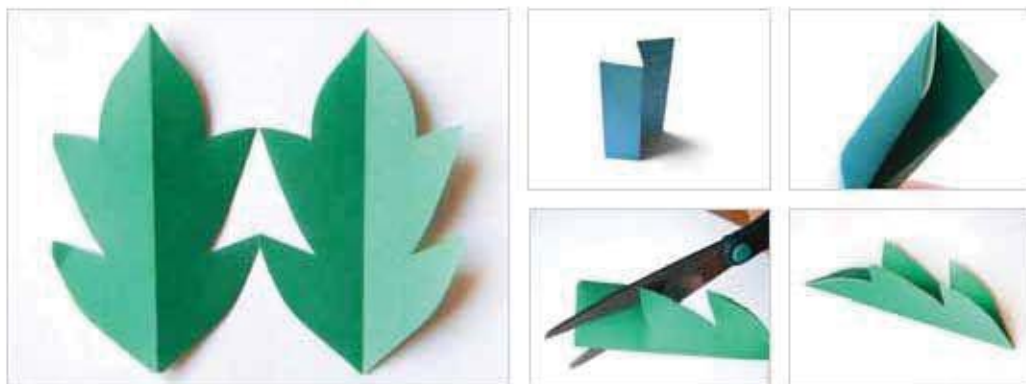

Роздивися симетричну побудову квітів і листя.

Вправа. Спробуй виготовити симетричні квіточки та листочки з паперу. Застосуй різні способи його складання і вирізування.

Секрети чарівниці Гармонії

Створи декоративну квітку з кольорового паперу.

Колективна робота. Разом із однокласниками створи композицію «Квіткова галявина».

Поради чарівниці Гармонії

Милуйся барвами і формами різних рослин.

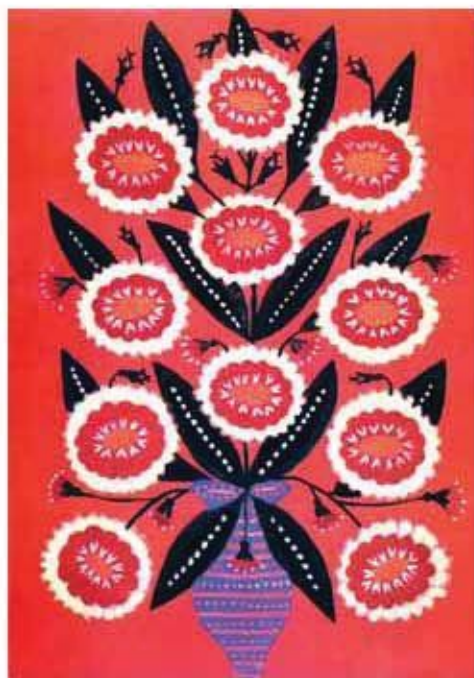
Тема 34

ПЕРЕВІР СЕБЕ

1. Визнач картини з вертикальним і горизонтальним форматом.

2. Яка композиція симетрична, а яка — асиметрична?

3. Знайди центр композиції у художніх творах.

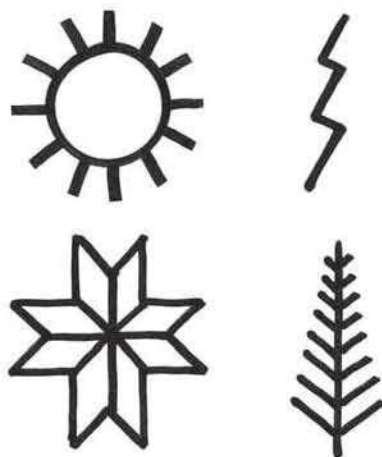
4. Розкажи про колорит картин.

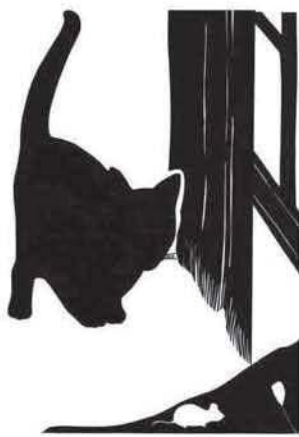
5. Знайди на побутових речах рослинний та геометричний орнаменти.

6. Назви прадавнє зображення, що прикрашає писанку.

7. Визнач твори з галєвин Графіки, Живопису, Скульптури. Хто з котів на якій галєвині живе?

8. Яку з тварин зображено в русі?

Тема 35

ЗУСТРІЧАЄМОСЯ З ЛІТОМ

Роздивися краєвиди різних куточків України. Чи впізнаєш ти місцевість, де живеш?

Опиши барви природи рідного краю влітку.

Під час відпочинку спробуй намалювати свої улюблені місця.

СЛОВНИЧОК ЧАРІВНИЦІ ГАРМОНІЇ

Пригадай, про які нові слова тобі розповідала чарівниця Гармонія. Прочитай та поясни, що вони означають.

Архітектура

Симетрія

Формат
вертикальний

Декоративно-прикладне мистецтво

Врівноважена композиція

Формат
горизонтальний

Ритм

Колорит

Центр композиції

Рельєф

Фактура

Орнамент рослинний

Орнамент геометричний

ДОРОГІ ДРУЗИ!

От і закінчився навчальний рік. Попереду — літні канікули. Хай будуть вони наповнені цікавими зустрічами і приємними враженнями. Помічай красу навколо себе і зображай її.

ЗМІСТ

МОВА ГРАФІКИ ТА ЖИВОПІСУ

Тема 1.	Калейдоскоп вражень	4
Тема 2.	Лісова галявина	8
Тема 3.	Свято врожаю	12
Тема 4.	Таємниці квіткових силуетів	16
Тема 5.	Чарівна палітра	20
Тема 6.	Живописне яблуко	24
Тема 7.	Осінні кольори	28
Тема 8.	Наближається зима	32

МОВА СКУЛЬПТУРИ, АРХІТЕКТУРИ Й ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

Тема 9.	Лісовичок-чарівник	36
Тема 10.	Красуня черепаха	40
Тема 11.	Золота рибка	44
Тема 12.	Чарівний будиночок	48
Тема 13.	Місто митців	52
Тема 14.	Новорічний сувенір	56
Тема 15.	Чудова ялинка	60
Тема 16.	Перевір себе	64

КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИЙОМИ У ГРАФІЦІ ТА ЖИВОПІСІ

Тема 17.	Зимові розваги	68
Тема 18.	Мистецькі захоплення дітей	72
Тема 19.	Таємниці композиції	76
Тема 20.	Сонце — господар неба	80
Тема 21.	Пригоди вітерця	84
Тема 22.	Смачний десерт	88
Тема 23.	Квіти на підвіконні	92
Тема 24.	Знайомство з Колоритом	96
Тема 25.	Весна прийшла	100

КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИЙОМИ В СКУЛЬПТУРІ ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ

Тема 26. Кішка з мишкою помирилися	104
Тема 27. Африканські мандри	108
Тема 28. Птахи навесні	112
Тема 29. Веселий коник	116
Тема 30. Великодні писанки	120
Тема 31. Секрети орнаменту	124
Тема 32. Фантастичний звір	128
Тема 33. Квіткова галявина	132
Тема 34. Перевір себе	136
Тема 35. Зустрічаємося з літом	140

У підручнику використано репродукції художніх робіт:

Г. Аванесова, Е. Адлера, І. Айвазовського, С. Андріяки, С. Анікеєва, А. Анкера, О. Базанова, Л. Байцаєвої, Я. Барда, К. Воваєвського, О. Воданова, І. Вокшял, В. Волоотової, Г. Ворисова, К. Вілокур, Ю. Викової, Дж. Брауна, П. Брейгеля старшого, О. Вакуленка, К. Вальша, С. Васильківського, В. Веселовського, Ф. К. Винтерхальтере, Л. Вітковської, А. Гауді, М. Глущенко, Я. Гніздовського, М. Горбаня, І. Грабара, І. Гріна, В. Губарєва, Г. Губченка, Т. Данилича, О. Дейнеки, С. Дежиденка, М. Діанова, О. Долотова, Г. Доре, Р. Дункан, Ст. Жуковського, Д. Золана, А. Зражевськи, Р. Іванішина, О. Калужіна, М. Камінської, І. Капітонова, Кр. Кіффер, П. Класа, Ю. Клеєра, М. Кліма, К. Коровіна, О. Косара, К. Крижицького, С. Кропачевої, А. Куїнджи, М. Курбатової, М. Кустовської, В. Кустодієва, К. Лавра, В. Лаповок, І. Левітана, Лі Ужаодао, С. Леонтєва, В. Літишева, Е. Лещенка, Л. Луканєвої, С. Манцерева, О. Матвєєвої, Е. Моне, К. Моне, Дж. Морвана, У. Моррिस, М. Морськоватих, Г. Нечумової, І. Нівинсько-во, О. Ніколіної, Л. Новосьолової, А. Овсянникова, І. Олейнікова, В. Орловського, О. Павловець, Ф. Панька, Р. Парр, Д. Патрушева, О. Переславцевої, О. Петрової, В. Пожорова, І. Пошивайла, М. Примаченко, І. Розового, Р. Романова, О. Саврасова, О. Талєєва, Ф. Сичова, К. Скретуцького, Л. Скрипниченко, Е. Слободіна, М. Соєвик, А. Соловйова, К. Соєвова, Л. Столярської, Л. Соломаткіна, М. Смерчинської, А. Стасенка, О. Степанова, Д. Сулимова, Т. Сапожнікова, Р. Тамайо, О. Трушнікової, Фр. Френсіс, І. Шишкіна, К. Шубнякової, П. Шубнікова, А. Шультцберга, Дж. Холіна, А. Хорошилової, К. Уолласа, Ю. Юдаєва-Рачей

Джерела: журнали «Образотворче мистецтво», «Мистецтво та освіта», «Арманія», «Культура та життя», а також всесвітня мережа Інтернет.

Відомості про стан підручника

№	Прізвище та ім'я учня	Навчальний рік	Стан підручника		Оцінка
			на початку року	в кінці року	
1					
2					
3					
4					
5					

Навчальне видання

КАЛІНІЧЕНКО Олена Василівна
СЕРГІЄНКО Вікторія Володимирівна

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Підручник для 2 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Обкладинка *А. М. Віксенко*
Редактор *І. В. Красуцька*
Технічний редактор *Л. І. Аленіна*

Формат 70x100¹/₁₆. Ум. друк. арк. 11,7 + 0,33 форзац.
Обл.-вид. арк. 11,0 + 0,55 форзац. Наклад 206 050 прим.
Зам. № 12-09-0303.

ТОВ «Видавничий дім «Освіта»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 4073 від 26. 05. 2011 р.

Адреса видавництва: 04053, Київ, вул. Обсерваторна, 25
www.osvita-dim.com.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
ТОВ «ПЕТ»
Св. ДК № 3179 від 08.05.2008 р.
61024, м. Харків, вул. Ольмінського, 17